

ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ ΙΩΑΝΝΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ
ΟΓΛ.ΠΟΥΤΕΣΗ 23
453.32 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

• ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΕΤΟΣ Θ' • ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛ. 105 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1986 • ΙΩΑΝΝΙΝΑ • ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ 21 •

ΚΑΛΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ
ΤΟ 1987

ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ

Πολύς κόσμος έχει κουραστεί από τον βιομηχανοποιημένο τουρισμό των πόλεων. Ο θεσμός «αγροτουρισμός» σε παγκόσμια κλίμακα δίνει τη λύση σ' αυτόν τον κόσμο.

Στον τουρίστα που κάλυψε το ενδιαφέρον του για τους θησαυρούς των μουσείων και τα μνημεία και θέλει να γνωρίσει την αληθινή ζωή των ανθρώπων που ζουν και εργάζονται κοντά στη φύση και αγωνίζονται να επιβιώσουν απ' αυτή. Με ριζοκίς ίσως να θέλουν να θυμηθούν τα παιδικά τους χρόνια.

Ο αγροτουρισμός σημειώνει μεγαλύτερη επιτυχία σε οικονομική απόδοση, αλλά και στη διαβίωση των παραθεριστών, εάν οργανωθεί σε συνεταιρική βάση. Γιατί τότε νέες και ηλικιωμένες γυναίκες, θα προσφέρουν σε ευρύτερο κύκλο της δραστηριότητάς τους και θα καλύπτουν περισσότερες επιθυμίες των επισκεπτών.

Αν και η κεντρική ιδέα είναι η ενοίκιαση δωματίων, η έντονη παρουσία της νοικοκυράς και γενικότερα της οικογένειας, θάνατος τελείως διάφορη από την ψυχρή έννοια των ενοικιαζόμενων δωματίων και επιπλέον η δραστηριότητά τους μπορεί να επεκταθεί. Πόσο πιο νόστιμο θάνατο το σπιτικό φαγητό που θα προσφέρεται αντί αμοιβής στους ενοικιαστές και θα καλοπληρώνεται.

Μπορούν επί πλέον να φτιάχνουν διάφορα παραδοσιακά τρόφιμα και γλυκά, που θα τα πωλούν στους πισκέπτες ή παραθεριστές. Ποιός δεν θάθελε να αγοράσει γνήσιο σπιτικό τραχανά, τυρί, νόστιμα φασόλια κ.ά. ή γλυκό του κουταλιού, που δεν έχει καμιά σχέση με το τυποποιημένο των βιοτεχνιών ζαχαροπλαστικής;

Σε πολλά μέρη οι νοικοκυρές και οι θυγατέρες στις χειμωνιάτικες μέρες, περνούν τις ώρες τους φτιάχνοντας κεντήματα ή άλλα χειροτεχνήματα που τα μοσχοπουλούν. Στο Ζαγόρι μας η βοήθεια από το Ριζάριο 'Ιδρυμα είναι δεδομένη αν ζητηθεί.

Στο Μέτσοβο π.χ. έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό η πώληση υφαντών και πλεκτών που φτιάχνουν οι νοικοκυρές, βαμμένα με φυσικά αναλωμένα χρώματα, αποκομίζοντας έτσι προσωπικά σοβαρό χρηματικό ποσό αλλά και τα προϊόντα που κατασκευάζουν οι άνδρες, θα διατίθενται από τον συνεταιρισμό σε καλύτερες τιμές.

Ο Ε.Ο.Τ. προσφέρεται να βοηθήσει όπως και το Υπουργείο Γεωργίας με πόρους της Ε.Ο.Κ. αρκεί να βρεθεί ο πυρήνας 3 —

4 γυναίκες που θα πιστέψουν στο θεσμό είναι ικανές να πετύχουν την ίδρυση του συνεταιρισμού και την ανάπτυξη του, που εκτός από την οικονομική ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος:

● Θα καλλιεργεί τις ανθρώπινες σχέσεις και θα αναπτύσσει τους δεσμούς ανάμεσα στους ανθρώπους.

● Θα ενθαρρύνει την αγρότισσα να συμμετέχει στην σύγχρονη οργανωμένη μορφή αγροτικής παραγωγής.

● Θα της δώσει καινούργια ενδιαφέροντα απασχόλησης.

● Θα εισπράττει η ίδια την αμοιβή του κόπου της και θα τη διαθέτει κατά την επιθυμία της, ξεφεύγοντας έτσι από τη διατήρηση του άντρα και

● Θα έχει τη δυνατότητα να δώσει κάποια απασχόληση στα παιδιά της, έως ότου βρουν το δικό τους δρόμο.

— ● ★ ● —

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΥΣ

Σαν τα αποδημητικά πουλιά έφυγαν και πάλι οι ξενητεμένοι χωριανοί που ήλθαν στα χωριά. Δεν χρειάζεται να τονίσουμε πόσο ωφέλησε, τους ίδιους και τις οικογένειές τους, η επίσκεψη στην ιδιαίτερη πατρίδα, αλλά και τους συγχωριανούς που εξακολουθούν να κατοικούν μόλις στο χωριό.

Εκτός από την αλλαγή περιβάλλοντος και την αποτοξινόση τους, από τη δηλητηρίαση της ατμόσφαιρας των μεγαλοπόλεων, θυμήθηκαν τα παιδικά και νεανικά τους χρόνια, συζητήσαν με τους συγγενείς τα οικογενειακά τους και ίσως βρήκαν τις λύσεις στα τυχόν θέματα που απασχολούν τους συγγενείς, επισκεύασαν η πρόσθεσαν κάτι στην πατρική κατοικία για να διατηρηθεί ξανά συνάντησαν παλιούς φίλους που βρίσκονται μακριά, αντάλλαξαν απόψεις για τα προβλήματα με τους συγχωριανούς και σύλλογο, τις ενέργειες που απαιτούνται για τη λύση τους.

Θα θέλαμε να επισημάνουμε την εσφαλμένη αντίληψη που έχουν μερικοί για τους ξενητεμένους που αρκετές φορές γίνεται αφορμή να τους πικραίνουν με. Πιστεύουμε ότι δεν αξίζει να τους παίρνουμε στα σοβαρά οι λόγοι είναι γνωστοί, «κακό χωριό τα λίγα σπίτια».

Δεν θα επεκταθούμε. Ας δώσουμε το παράδειγμα της Ζαγορίσιας ανωτερότητας και ας γίνουμε οι φάροι αλληλοβοήθησης για ένα καλύτερο αύριο, άλλω-

στε ίδαν άνω πολλοί.

Το καλοκαίρι όμως πέρασε και από υποχρέωση η συνήθεια θα επιστρέψουμε στα ξένα. Λίγοι όμως θα εξακολουθούν να τους απασχολούν με το ίδιο ενδιαφέρον, τα προβλήματα του χωριού τους και ακόμα λιγότεροι θα φροντίζουν για να δοθεί η δική τους λύση.

Όχι γιατί δεν ενδιαφέρονται αλλά απομονωμένοι στο απέραντο πλήθος των μεγαλουπόλεων κι απασχολούμενοι στις εργασίες τους, νοιώθουν ξεκομμένοι.

Ίσως και ο φορέας της συσπείρωσης και της δραστηριοποίησης τους. Πόσο όμως οφέλειμο ήταν αλλά και ευχάριστο εάν διασέταμε λίγες ώρες το χρόνο για μια συνάντηση με τους συμπατριώτες στα γραφεία της αδελφότητας ή σ' ένα κέντρο όπου κουτοσπιίνοντας θα συζητάμε το μεσοχώρι και θα υλοποιούσαμε τις αποφάσεις, που πάρθηκαν στο χωριό.

Δεν είναι μόνο οι χρηματικές εισφορές πολύ περισσότερες θα περάσουμε εάν χτυπήσουμε μερικές φορές κάποιες θα ανοίξουν οφθαλμοί να επιμενουμε και να κερτινόμενουμε. Όταν πραγματωθεί θετικό έργο, λίγο πάλι, όλοι βοηθούν.

Άλλωστε, γιατί να μην το πούμε υπάρχουν φορείς με τις ίδιες δυνατότητες, που έχουν επιτελέσει αξιόλογο έργο, ενώ άλλοι... Οι δικαιολογίες πολλές η πραγματικότητα όμως μία.

— ● ★ ● —

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1987

Η ερασιτεχνική έκδοση ενός ημερολογίου με πολύ περιορισμένα μέσα, όπως το δικό μας, είναι δύσκολη προσπάθεια γιατί 1) Θέματα σε ολάι τς δεν υπάρχουν ώστε να καλύπτουν όλο το Ζαγόρι και 2) πρέπει νάναι κανείς παρών κατά την εκτύπωση και εμείς βρισκόμαστε μακριά. Έτσι δεν πετύχαμε στα δύο προηγούμενα 1000)ο απόδοση.

Φέτος όμως χάρη στο Λιασκο Βεταινό Σώλωνα Τζαφέρη και το γιού του Νίκο, που έχουν μεγάλο και σύγχρονο εκδοτικό οίκο στην Αθήνα, προβλέπουμε η επιτυχία να είναι απόλυτη, ... αν και η αμοιβή τους δεν καλύπτει το κόστος.

Ελπίζουμε έτσι ότι θα ικανοποιηθούν και οι πλέον απαιτητικοί αναγνώστες μας.

Με την ευκαιρία παρακαλούμε τους αναγνώστες να μην τους διαφύγει να προσθέτουν στη συνδρομή και ένα μικρό ποσό για τα ημερολόγια.

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΥΜΦΗΣ

Σε άλλες στήλες δημοσιεύσαμε πο- φορά και επιστολές που αναφέρονταν στην αξιοποίηση της μοναδικής χώρας μας και ίσως στα Βαλκάνια, ροσειράς ΤΥΜΦΗΣ.

Η διατύπωση κάθε άποψης, είναι ακραία, είναι αναφερόμενη δημοκρατικό δικαίωμα κάθε πολίτη και γι' αυτό πάντα θα δημοσιεύουμε κάθε άποψη, εφόσον δεν καταλαμβάνει όλο το μεγάλο χώρο.

Προσωπική μου άποψη είναι, ότι Τυμφή πρέπει να αξιοποιηθεί, με η ποικιλία που παρουσιάζει σε ενδιαφέροντα είναι μεγάλη Χιονοδρομική μεγάλες πιστές, αναρρίχηση στην στροάκα — ήδη πολλές ξένες ομάδες την επισκέπτονται —, ευλόγως η Πία (Δρακόλιμνη) και πολλά άλλα.

Άλλα κράτη θα την είχαν μετατρέψει, σε συνδυασμό με το φυσικό τους Ζαγορίου, σε χρυσόφορο γη. Και είναι όχι μόνο για το Ζαγόρι αλλά και για ολόκληρο το Νομό.

Όλοι μας έχουμε τις απόψεις μας, δεν πρέπει όμως να επιμενουμε, είναι και οι μόνες ορθές.

Και το σπουδαιότερο η προστασία της φύσης μόνο με αξιοποίηση είναι δυνατή ώστε η φυσιολόγος να λαμβάνουν το θείο Δώρο της φύσης.

Αυτή η δισαρχία που παρουσιάζεται τελευταία οφείλεται σε ... μερικούς και κυρίως στην έλλειψη οικονομικής μελέτης της περιοχής, που προστατεύει τα ευαίσθητα σημεία, την πανίδα και τη χλωρίδα, και χωρίζει σε ζώνες, υψηλής, μέσης απλής προστασίας όπως γίνεται στο ΑΒΒΡΟΖΙ της Ιταλίας.

Να επεκταθεί ο Δρυμός στη Μεσσηνία και τμήμα της Τυμφής. Ποιανού τύπου Δρυμός όμως; Του Βίκου — που δεν χρηματοδοτείται ούτε για τη στοιχειώδη φύλαξη. Έτσι προστατεύεται η Παρθένη ορητός.

Η πραγματικότητα είναι όχι μια αποκαρδιωτική αλλά κάτι περισσότερο. Η πανίδα έχει υποστεί βαρύτατο πλήγμα και πολλά πτηνά, ζώα, φέρουν εξαφανιστεί αλλά και η χλωρίδα εκεί βοδίζει. Και όλα αυτά από την λαθροκυνηγούσ ακ τους ευκαριαύς φυσιολάτρες. Ερωτώ τους ορεοφίλους: πόσοι σέβονται τη φύση και δεν ζώνουν τα φυτά; Τι έκανε ο ορεοφίλος Σύντομος Ιωαννίνων π.χ. για ποια ουσιαστική προστασία;

Δεν είναι μακριά το τέλος των ειδών, των πανίδας και χλωρίδας, πό όλες τις ομάδες που ενδοφύονται, πό άφροντισε να ρίξει μερικά γάρφα, από κάποιο ζωολογικό κέντρο, γάρφα, Αετών κ.λπ.;

Σήμερα από τις 500 μητέρες, 1000 στρεφές που ανεβαίνουν στις πλαγιές του Βα' δρόμης είναι ζήτημα εάν ζονται 50 από λαθροφάρμας. Να...

Όταν απευθύνθηκα στο Δασοφυλάκο (αρμοδίο για την περιοχή) μου απάντησαν ότι δεν έχουν δυνατότητα απόσπασης φύλακα. (Δασοφυλάκα, αγροφύλακα με υπερωριακή σελ. αμοιβή). Να φεβόται τούτοις στον ο ασυνείδητος φάρος ότι κινδύνος.

Ανθολογία
Ζαγορίσιων συγγραφέων

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

(Απόσπασμα αυτοβιογραφίας)

Καθώς η μέρα περνούσε η ανησυχία γινόταν φανερό παντού. Στο σπίτι είμαστε πέντε: η γιαγιά, η μητέρα, εγώ και τα δυο μικρότερα αδέρφια, η Χρυσάνθη κι ο Φίλιππος. Ο πατέρας έλειπε χρόνια, εργάτης σε φάμπρικες της Αλεξάνδρειας, δούλευε ώρες ατέλειωτες, να του περιστείλει κάτι να στέλνει στην οικογένεια, χαμένος κόπος. Καθένας μετρούσε τις σκέψεις του, μακριά από τα πρόσωπα και τα πράγματα, τόσο πολύ είχε αποσυνδέσει τις σχέσεις μας η απουσία του παππού, πρώτη φορά έλειπε από το σπίτι, όσο εγώ θυμώμουν, ένιωθα τώρα τι ήταν εκείνο που κρατούσε ακλόνητο το δεσμό της οικογένειας. Όσο προχωρούσε η μέρα, η ανησυχία μεταβαλλόταν σε αγωνία, η κάμπια γινόταν πεταλούδα, είχε πετάξει κι όλος από την καρδιά μας και γέμισε όλο το σπίτι, ως τις απόμερες γωνίες του. Η μέρα κρύα, φλεβαριτική, στην αρχή ασυνέφιαστη το χιόνι κρύσταλλο, δεν έλεγε να μαλακώσει, ο ήλιος αδύναμος, ακόμα και στο σπίτι οι ακτίνες του έμπαιναν παγωμένες, έτσι μας φαινόταν, γιατί κι εμείς είχαμε σωρούς τον πάγο στην καρδιά μας.

Τον τελευταίο καιρό ο παππούς περνούσε τις μεγαλύτερες ώρες της ζωής του. Χρόνια ατέλειωτα, κόντευε μισός αιώνας, δασκάλευε στο τούρκικο, παππάς και δάσκαλος μαζί, έφερνε γύρω τα χωριά του Ζαγορίου,

ΙΩΑΝΝΟΤ Ν. ΝΙΚΑΛΑ ΙΔΟΤ

ποτέ δεν ήθελε να κατεβεί στα «κατωμένα», ακόμα και στα κεφαλοχώρια που έδιναν καλό μισθό, του ήταν αδύνατο ν' αφήσει το Ζαγόρι, μόνον αυτό ήταν ο κόσμος του. Έφερνε γύρω λοιπόν τα χωριά και ρογιάζονταν, πάντα παππάς και δάσκαλος μαζί, από βλαχοζάγαρα, ως τα σύνορα της μητροπόλεως Βελιάς, εκεί σταματούσε, δεν ήθελε νάχει μπλεξίματα με πολλούς δεσποτάδες.

Το ελληνικό του βόηκε να δασκαλεύει ακόμα. Όμως τα χρόνια είχαν περάσει και το σχολείο πρόσθετε όλο και μεγαλύτερο βάρος. Έφτασε να τ' αφήσει πια, να περιοριστεί μόνο στα εκκλησιαστικά, είχε περάσει από καιρό τα εβδομήντα. Έκανε μεγάλο αγώνα με τον εαυτό του πριν πάρει την απόφαση, γιατί αγαπούσε τον παρά και οι εικοσιπέντε λίρες που έπαιρνε το χρόνο από το δασκαλίκι, ήταν σημαντικό ποσό την εποχή εκείνη. Αν έχανε τον ένα μισθό δύσκολο θα τάβγαζε πέρα, αν και τότε τα τυχερά των παππάδων ήταν πολλά. Από το γιό του, στην Αλεξάνδρεια, δεν περίμενε προκοπή. Αυτός δούλευε για ένα πιάτο «φρούλα» κι ήταν κι ένας ευχαριστημένος που σκατερόνταν, μέρα - νύχτα, στη δουλειά. Έσπευτε να στείλει στο χωριό κι ένα «τσέκ», πότεντε πως έκανε το καθήκον του, δεν σκοτιζόταν περισσότερο, ούτε πονηρεύονταν ποτέ, ίδιος η μάνα του ήταν, ούτε στενοχώρια, ούτε άγχος. Ο παππούς λοιπόν, σκεφτόταν ν' αφήσει το δασκαλίκι με κρύα καρδιά, σήμερα τ' αποφασίζε, την άλλη ξανάβρισκε, ήταν είπαμε και «σφιχτός», ίδιος ο πατέρας του, ο μπασιάς - Νικόλας, ο «Μποχώρης» όπως τον παρόνομαζαν οι συνομηλικοί του τον ειρωνεύονταν έτσι για την εβραϊκή τσιγκουνιά και τον τρόπο που

Ζαγοριακά

νέει να υποστεί κυρώσεις.

Ποιός από τους προστάτες της φύσης ενδιαφέρθηκε να ρίχνουν κατά προστάσια της φύσης και την αξιοπερίοδους μερικές εκατοντάδες γόνου; ποίηση της.

δούλευε στο μπαζαλιό του. Ήταν ένα παλιό κτίριο, χτισμένο από τους προγόνους, σε κοινή αυλή με το σπίτι μας, φάνταζε μεγάλο για την εποχή εκείνη. Μένουμε στη συνοικία της «Παναγιάς», στον κάτω μαχαλά, και τη φρορίζεις για να φτάσεις από την πλατεία με το μεγάλο πλάτανο, εκεί συγκεντρώνονταν το πρωί οι κάτοικοι και των δυο μαχαλάδων, οι αγρόσχοι, κι άρχιζαν τις χαρτοπαίξεις, τις ιστορίες από τα ταξίδια και τα πολιτικά, ζωντάνευε ο τόπος, προπαντός το καλοκαίρι που έρχονταν οι ξενητεμένοι με τις δικές τους εμπειρίες κι είχαν πάντα τον πρώτο λόγο σ' όλα. Οι πιο γέροι έπαιναν ραβί κι έπαιζαν χαρτιά, τους άρεσε περισσότερο το «πεντίλιο», ξενόφερτο παιχνίδι, ίσως ρουμάνικο, με φασαρία και ιαχές που έφταναν ως τις απέναντι πλαγιές και γυρνούσαν κάποτε σαν ηχώ στο μεσοχώρι. «Μπάμ», φώναζε ο ένας, κι έλεγες ποιον πήραν τα βόλια, «μπομ» ο άλλος, «στίν μπούουου...» ο τρίτος, «εναμέτ», «πατά», «κόδορ» κι ένα σωρό άλλα σύμβολα ακατάληπτα για τους αμύητους, όμως αυτά ήταν η ουσία του παιχνιδιού, πολλές φορές είχαν φεύγουν στα ψεύτικα, να ξεγελαστούν οι αντίπαλοι, όλα ήταν μέσα στους κανόνες.

Κατά το μεσημέρι, που σταματούσε η κίνηση στο μαγαζί, ο μπασιάς - Νικόλας άφηνε τη γαία στο πόδι τους κι ανηφόριζε στην πλατεία να παίξει «πεντίλιο», που τ' αγαπούσε πολύ. Οι άλλοι μπασιάδες, φίλοι και συνομηλικοί, είχαν στρώσει από ώρα το παιχνίδι. Έβγαζαν φρεγά τα πόδια του προσώπου, όταν απελευθερώνονταν από τη δουλειά κι η καρδιά του χόρευε από την πρόγευση της χαράς που τον περιέμενε. Όμως οι φίλοι του δεν τον άφηναν, ο «Μποχώρης» έπρεπε κάθε φορά να επιβεβαιώνει το παρσάνομ του και να τυφανιέται. Τι δεν σοφίζονταν για να τον πετύχουν! Δασκάλευαν ένα παιδί, τούδιναν μια πεντάρα, τούρκικη, δεν είχε έρθει το ελληνικό ακόμα, και τότελιναν στο μπασιά - Νικόλα ν' αγοράσει ράματα, τάχα τα είχε ανάγκη η μάνα του. Ο γέρος περνούσε τότε δραματικές στιγμές. Από τη μια η απόλαυση του παιχνιδιού, από την άλλη η ηδονή του κέρδους, μια πεντάρα βέβαια ήταν, τι κέρδος θάρρηνε, όμως αυτό το ελάχιστο στεκόταν πάντα δυνατότερο από τον πόθο για ευχαρίστηση. Σηκωνόταν λοιπόν με μισή καρδιά κι έπαιρνε τον κατήφορο για το μαγαζί. Οι άλλοι άρχιζαν τα γέλια κι ύστερα κατάστρωναν το σχέδιο της νέας ταιριαστικής του. Έτσι, όταν αυτός, ξεθεωμένος από την ανησυχία έπερτε στην καρέκλα κι άρχιζε πάλι το παιχνίδι, κάποιος πιστορικάς θα σίμωνε για να του πει πως ήθελε πενήντα δραχμία λάτι, διαζόταν κι όλος, το φαγητό στο σπίτι περίμενε...

Έτσι ξησε και πέθανε ο μπασιά - Νικόλας άνθρωπος μ' ανοιχτή καρδιά, ντόπιος, και με σφιχτό χέρι. Με το θάνατό του το μαγαζί έκλεισε, τ' όνομα όμως δεν έσβησε. Ως τα σήμερα ακόμα, όταν θέλουμε ν' αναφερόμαστε στο κτίριο, μαγαζί το λέμε, και νάχει γίνει τ' όνομα με τις πέτρες και τους χώρους που έχουν καταρρεύσει, δύσκολο να ξεχωρίσουν. Ο παππούς κληρονόμησε την τσιγκουνιά του πατέρα του, όχι όμως και το παρσάνομ. Αυτό ήθελε και βοήθη εμένα ανάπτυτο και με τυφάνησε α- ναίτια σ' όλη την παιδική μου ζωή. Οι συνομηλικοί το πήραν από τους μεγαλύτερους και το χρησιμοποιούσαν σαν όπλο εναντίον μου σε δύσκολες στιγμές, κάποτε εκβιαστικά ή σε διεξόδο σε καταστάσεις που δεν μπορούσαν ν' αντιδράσουν αλλιώς όπως ήταν η άνοησή να τους βοηθή σε μαθήματα του σχολείου, όχι γιατί δεν ήθελα, αλλά γιατί ήμουν σίγουρος πως καμιά παραχώρηση δεν θα στεκόταν ικανή να τους επιδοίσει να με ξεναπειράσουν. Μ' ενοχλούσε αυτό το παρσάνομ, το θεωρούσα προσβλητικό κι υποτιμητικό κι αγωνίστηκα πολύ, όταν κατέβηκα στα Γιάννινα και συναντησάραχα μ' Εβραίους, ν' απαλλαγώ από την προκατάληψη που είχα εναντίον τους.

Δυστυχώς καθόρισαν τη μοίρα του παππού εκείνες τις μέρες που στάθηκαν μοιραίες γι' αυτόν: Η τσιγκουνιά και η συναισθητική έπρεπε να επιτελέσει το χρέος του. Όμως σε μένα μένει από τότε ακόμα η αίσθηση πως όλα διαζόταν να φτάσουν σε κάποιο αποτέλεσμα, λες και ήταν υποχρεωτικό να γίνουν έτσι όπως έγιναν, σε να είχε από καιρό καταστραφεί ένα σχέδιο που έπρεπε να εκτελεστεί. Ήταν Φλεβάρης μήνας, θάρω το 1927. Ο παππούς από χρόνια είχε σταματήσει να κάνει το δάσκαλο και περιοριζόταν στην εκκλησία, εφημέριος στο μεσό μαχαλά του χωριού. Είχε περάσει τα ογδόντα, ήταν όμως γερό σκαρί, καταχρήσεις, άντεχε στις ταιριαστικές, τον θαύμαζες όταν το χειμώνα, με τις παγωνιές και τ' ανεμοστρόβια, ανέβαινε στην εκκλησία να την ανοίξει κάθε μέρα. Όταν παραιτήθηκε από δάσκαλος έκανε τα χαρτιά του για να πάρει

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

σύνταξη, ποιος όμως να γνωιστεί τότε γι' αυτόν; Το κράτος κλυδωνιζόταν από συνεχείς επαναστάσεις και διχασμούς, κι είχε να φροντίσει για την προσφυγιά που είχε έρθει από την Ιωνία, τον Πόντο και τις άλλες εστίες του ελληνισμού στη Μικρασία, να βρει στην Ελλάδα αποκομψι, κυνηγημένη από το μίσος και το μαχαίρι του Τούρκου. Τα χαρτιά του παραμερίστηκαν και σκονίζονταν σε κλειδωμένα γραφεία: όταν ζητούσε πληροφορίες για την τύχη τους, του απαντούσαν πως το ζήτημα ήταν πολύ δύσκολο, σχεδόν αδύνατο να λυθεί, γιατί, έλεγαν, πως το ελληνικό δεν μπορούσε ν' αναγνωρίσει τα χρόνια που είχε υπηρετήσει στο τούρκο. «Μπελιάδες καλλιγωμένοι», ξέσπαγε ο παππούς όταν διάβαζε τις απαντήσεις τους, μπουκωνε τα ρουθούνια με ταμπάκο, εκεί ξεθύμανε. Η γιαγιά άρχιζε τις κουβέντες με τον εαυτό της, δεν καταλάβαινε γιατί έπρεπε να πλένει συνέχεια τα μαντήλια του. «Μπελιάδες καλλιγωμένοι», μουρμούριζε όλη τη μέρα ο παππούς, «δε θέλετε το δικιο. Τί ήταν βρε τα παιδιά που μάθαιναν γραμμάτια τότε; Τουρκόπουλα ήταν».

Ήρθε όμως η ώρα, όχι βέβαια από μόνη της, κάτι να του αναγνωρίσουν και να πάρει ένα μέρος από τη σύνταξή του. Ο ανειμτός του, ο Δημήτρης Σάρρος, παδί της Αγαθής, αδελφή της γιαγιάς ήταν, της πρεσβυτέρας Βασιλικής, είχε γίνει στο υπουργείο της Παιδείας μεγάλος και πολύς. Αγωνιστής, φιλόλογος, ερευνητής, ιστορικός, μεταφραστής του αρχαίου δράματος, εργάτης του πνεύματος από τους λίγους, τρανταχτό όνομα ο ανειμτός, τιμήθηκε από την πολιτεία, όπως του άξιζε. Έγινε εκπαιδευτικός συμβούλος κι αργότερα πρόεδρος του συμβουλίου. Ήξερε την υπόθεση του παππού, κι από τη νέα του θέση τούδωσε επιπλέον πως γρήγορα όλα θα τέλειωναν όλα. Όμως ο Σάρρος, που είχε φτάσει στο τελευταίο σκαλί της ιεραρχίας κι ήταν χορτασμένος από γραμμάτια, δεν ήξερε τίποτα για την πονηριά της γραφειοκρατίας. Χρειάστηκαν και μήνες και μήνες για να θγουν τα χαρτιά από τη σκόνη, η γραφειοκρατία τα κρατούσε καταχωνιασμένα σαν πολύτιμο θησαυρό, αγρυπνούσε μην της τα πάρουν, κι έχυσε μαύρο δάκρυ όταν αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Με χίλια θάσανα μπόρεσε στο τέλος ο Σάρρος να βγάλει μια φτωχή σύνταξη, έτσι για να ικανοποιηθεί το φιλότιμο του παππού, να έχει την αίσθηση πως δεν πήγε χαμένος σκόπος μισού αιώνα ήταν αδύνατο να πετύχει περισσότερα.

Παρόλα αυτά για τον παππού αυτή η λίγη σύνταξη ήρθε σα δώρο Θεού. Ένοιωθε μια απέραντη ικανοποίηση, μιαν ανεκλάλητη χαρά, που την φανέρωνε με χίλιους τρόπους. Όλος ο κόσμος του φαινόταν ωραίος, ποτέ δεν ήταν καλλίτερος· οι άνθρωποι έπαψαν νάναι «μπελιάδες καλλιγωμένοι», ο ταμπάκος ξεχάστηκε, απορούσε η πρεσβυτέρα μ' αυτή την αλλαγή, γιατί μετρούσε τα πράγματα και τη ζωή με τα μικρά καθημερινά συμβάντα, για γραφειοκρατίες και συντάξεις δεν ήξερε, ούτε ήθελε να νοιάζεται, τι δουλειά είχε αυτή με τέτοια. Μόνο τα πρόσφορα την ενδιέφεραν, νάχει να μοιράζει σ' όσους πίστευε πως δυστυχούσαν.

Όταν ήρθαν τα χαρτιά από το υπουργείο για τη σύνταξη, ο παππούς ένοιωσε περηφάνεια και σιγουριά. Αναπόλησε πως χιλιάδες παιδιά είχαν ανοίξει φτερά με τη δική του βοήθεια σε δύσκολους χρόνους, τον τιμούσαν τώρα και τον σέβονταν, απ' όλα τα χωριά που υπηρέτησε, κάποιοι είχαν γίνει και μεγάλοι επιστήμονες, καμάρωνε γι' αυτούς όταν διάβαζε τ' όνομά τους στις εφημερίδες. Τη σιγουριά του την έδινε αυτή η μικρή σύνταξη, ένοιωθε τώρα μεγαλύτερη ασφάλεια, ας ήταν λίγα όσο θάπαιρνε, πολλά θα γίνονταν στα γεράματα, όταν δε θα μπορούσε να ιερουργεί. Δεν είχαν ποτέ μισθούς και συντάξεις οι παππάδες, έκαναν συμφωνητικά για ένα δυο χρόνια, οι κοτζαμπάσηδες των χωριών αποφάσιζαν για παρατέρα, μπορούσαν ν' αρνηθούν την ανανέωση της συμφωνίας, τα 'χαν καλά με τους μητροπολίτες, καμιά φορά τους έδιωχναν και πριν να τελειώσει η συμφωνία. Στο χωριό οι παλιότεροι θυμούνται ή έχουν ακούσει από δικούς τους το πάθημα του γέρον παππά που σήκωσε κεφάλι στον προύχοντα του μαχαλά και δεινοπάθησε για την αποκοτιά του. Ο παππάς είχε ελαττώματα που ο προύχοντας δεν τα ανέχονταν με κανένα τρόπο. Αγαπούσε το πιστό, το έσουςε ο φτωχός, κρασί, ρακί, ό,τι νάναι, ερχόταν τακτικά «σε ευθυμία», στην πραγματικότητα μεθούσε και ξεχνούσε πολλές φορές την εκκλησιά. Ο προύχοντας συχνά του έκανε παρατηρήσεις, χωρίς αποτέλεσμα. Οι απειλές, κι η φοβερότερη απ' όλες ήταν ότι θα παρακαλούσε το δεσπότη να τον διώξει από το χωριό και να τον στείλει στα «κατούμενα», αντί να κάνουν τον παππά

να μαζευτεί, τον εξαγρίωναν. Τα μεθύσια πληθύναν, η γλώσσα ξεσπούσε κι έλεγε πράγματα προσβλητικά για τον προύχοντα, ούτε τον λογιζότανε, τον προκαλούσε μάλιστα πως δεν μπορούσε τίποτα να του κάνει. Το ποτήρι ξεχειλίζει, κι η καμπίνα δεν άργησε ν' ακουστεί. Η μητροπολί, χωρίς προειδοποίηση, τον μετέθεσε σ' ένα χωριό του κάμπου, που δεν ήθελαν ούτε να τ' ακούσουν οι Ζαγορίσιοι. Το κλίμα γι' αυτούς ήταν βαρύ, υγρασία το χειμώνα, ζέστη και σκόνη το καλοκαίρι, νερό ήλιο, σα να 'πινες καθαριο, και προπαντός η ελονοσία, η κατάρτα του κάμπου, που έκανε τα πρόσωπα να κιτρινίζουν και τις κοιλίες των παιδιών να φουσκώνουν· δεν άντεχαν σ' αυτά οι Ζαγορίσιοι, ο αέρας τους ήταν δροσιά και άρωμα, το νερό τους κρύσταλλο, κουνούπια και θέρμες άγνωστα, μόνο κόκκινα μάγουλα αντίκριζες εκεί, όχι χρώματα που προμηθούσαν αρρώστεια θάνατο.

Για τον παππά η διαταγή της μητρόπολης ήταν εξορία και καταδίκη. Έκοψε το πιστό, μαζεύτηκε στον εαυτό του και παραδίδθηκε στη μοίρα του. Ήταν ντόμπρος και περήφανος. Δεν παρακάλεσε κανένα να μεσολαβήσει στον προύχοντα, να μαλακώσει τη σκληράδα του, να τον αφήσει στο χωριό. Φόρτωσε τα ποράγματά του σ' ένα ζώο και πήγε για τον τόπο, που θάταν θάσανος και δοκιμασία γι' αυτόν. Στην αρχή αγωνίστηκε σκληρά για να προσαρμοστεί στις καινούργιες συνθήκες ζωής, να συνηθίσει το κλίμα, το περιβάλλον, τους ανθρώπους, τα έθιμα του χωριού, χαμένος κόπος. Μέρα με τη μέρα κλεινόταν περισσότερο στον εαυτό του, μαρμάζωνε, έγινε μισάνθρωπος. Ένοιωσε πως είχε φτάσει στη χειλὴ του γκρεμού, δεν πήγαινε άλλο και πήρε τη μεγάλη απόφαση. Έγραψε στον προύχοντα ένα γράμμα που έσταζε πόνο και δάκρυ. Του ζήτησε ευλαβικά συγχώρεση για όλα, του έδινε την υπόσχεση πως δεν θα ξανάβανε πιστό στο στόμα του και τον παρακαλούσε να μιλήσει στο δεσπότη να τον στείλει πίσω στο χωριό, να πεθάνει τουλάχιστο εκεί.

Ο προύχοντας ικανοποιήθηκε στον εγωισμό του, άλλο δεν ήθελε είπει το «να» κι ο γέρο - παππάς ξαναγύρισε στη θέση του. Η ζωή στον τόπο αρχίζει πάλι να έχει νόημα. Μέρα με τη μέρα ξανάβρισκε τον εαυτό του, το 'δειχνε σε κάθε του ενέργεια. Όμως εκείνη η ανθυμική έκφραση που αντανάκλασε στον περίγυρο, το γέλιο, η λεπτή ειρωνεία, οι άκακοι χαρακτηρισμοί για πρόσωπα και πράγματα, ό,τι δηλαδή αποτελούσε την ιδιαίτερη έκφραση της προσωπικής του στάσης απέναντι στη ζωή, κάτι που δεν ήταν άσχετο και με τη διάθεση που δημιουργεί «ο οίνος, ο ευφραίνων την καρδιά», όλα αυτά, κύρια γνωρίσματα της συμπεριφοράς του πριν την τιμωρία, είχαν χαθεί. Τα χείλη του παππά έμειναν κλεισμένα σφιχτά. Η έλλειψη του πιστού και ο φόβος από τα «κατούμενα» δημιουργούσαν αναστολές που ήταν αδύνατο να ξεπεραστούν φτωχός λευτής. Ήταν τέλος και κείνη η περηφάνεια που είχε καταρρεύσει από τον ανταρσιασμό και το πείσμα του προύχοντα, όλα μπορούσε να τα συγχωρέσει ο παππάς, όχι όμως και την ταπεινώση.

Ήρθε όμως καιρός που δοθήκε τρόπο να πάρει εκδίκηση. Κι αυτό γινόταν κάθε χρόνο, με την άμεση συνενοχή των χωριανών, που ήσαν με το μέρος του, επιδοκίμαζαν την πράξη του και θαύμαζαν την απουσία του. Αν βέβαια κάποιος έλεγε στον προύχοντα με τι τρόπο τον μιστούσε ο παππάς κάθε Μεγάλη Δευτέρα, όταν διάβαζε το ευαγγέλιο στην ακολουθία του Νυμφίου, θαρχόταν η καταστροφή. Όμως το μυστικό φυλάχτηκε καλά. Κανένας δεν τον πρόδωσε.

Ο προύχοντας ήταν και δεξιός ψάλτης, το λογάριζε για μεγάλη τιμή. Μόλις χτυπούσε η καμπίνα κι άνοιγε η εκκλησιά, αυτός δριμύτως στη θέση του, κάποτε πήγαινε από τον παππά, είχε μεγάλο ήλιο στο εκκλησιαστικό. Έβγαζε τον όρθιο μόνος του, ώσπου νύχθουν οι άλλοι υψατάδες, αλλά κρατούσε πάντοτε τους κυριότερους ύμνους για τον εαυτό του. Όταν ο παππάς άρχιζε να διαβάσει το ευαγγέλιο, κατέβαινε με αργά βήματα από το στασίδι, στεκόταν στο πλακόστρωτο με σκυμμένο κεφάλι, σε στάση άκρας ταπεινότητας, κι έμεινε έτσι εκεί ώσπου να τελειώσει το ευαγγέλιο. Έτσι σήκωνε, αργά πάλι, το κεφάλι, έκανε τρεις μεγάλους σταυρούς και γύριζε στη θέση του. Αυτές τις στιγμές που ο προύχοντας άκουε το ευαγγέλιο με σκυμμένο κεφάλι, διάλεγε και Μεγάλη Δευτέρα ο ταλαιπωρημένος παππάς για να πάρει την εκδίκησή του. Όταν πλησίαζε η στιγμή η εκκλησία μεταβαλλόταν σε θέατρο. Όλοι ήξεραν το μυστικό, ακόμα και οι μικροί, που δεν μπορούσαν να δώ-

Χινοπωριάτικο δειλινό
(στο Πάπιγιο)

Παράξενο. Πουθενά αλλού δεν χαίρομαι και δεν απολαμβάνω τη φύση, τόσο πολύ, όσο στο Πάπιγιο, στο χωριό μου. Κι γι' αυτό, όταν θέλω να ηρεμήσω και να βρω τον εαυτό μου, εδώ, στο χώρο που πρώτο γνώρισα, στο περιβάλλον που μεγάλωσα, έρχομαι.

Έτσι και σήμερα, το χινοπωριάτικο τούτο δειλινό, χωρίς καλὰ καλὰ να καταλάβω πως έφυγα από την καθημερινή δουλειά μου, θρέθηκα στο Πάπιγιο, όπου τόσο άνετα κινούμαι. Μου είναι γνώριμος ο χώρος του, οι πέτρες, τα δέντρα, τα χορτάρια, τα λουλούδια, οι δρόμοι, τα μονοπάτια, οι λάκκοι, τα γκρεμά, τα βουνά, ο ουρανός.

Βιαστικά, λοιπόν, και χωρίς καλὰ καλὰ, όπως είπα, να το καταλάβω, έφυγα από τη δουλειά μου «αλίσκορδα». Το ένα λεωφορείο Κόνιτσα - Ιωάννινα, δεν το πρόλαβα και κατέβηκα ως το Κάλπακι με έναν καλό φίλο μου.

Και στη στιγμή, ευτυχώς, πρόλαβα το λεωφορείο του Πάπιγκου. Λίγοι άνθρωποι μέσα σ' αυτό το λεωφορείο θυθισμένοι όλοι στις σκέψεις τους και στα πολυποικίλα προβλήματά τους.

Που κάποτε τι γινόνταν μέσα στα μαζικά μέσα μεταφοράς.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

νουν στο νόημα των λόγων και των κινήσεων, είχαν όμως τα μάτια τους τέσσερα, για να παρακολουθούν τις αντιδράσεις των μεγάλων.

Στην αγρυπνία της Μεγάλης Δευτέρας, αφού διαβάζονταν οι ψαλμοί, τα τροπάρια των «λέκα Παρθένων», ερχόταν η ώρα του ευαγγελίου. Εκ του κατὰ Ματθαίον αναφωνούσε ο παππάς κι όλοι σάπαιναν καθώς έβλεπαν τον προύχοντα να κατεβαίνει από το στασίδι, να κάνει τους σταυρούς του, κι ύστερα να στέκεται ακίνητος, με κεφάλι κατεβασμένο, για να δεχτεί τη χάρη του θείου λόγου. Στο μεταξύ το πρόσωπο του παππά που διάβαζε το ευαγγέλιο από την ωραία Πύλη, άστραφτε. Η φωνή του στην αρχή ήταν απαλή, χωρίς εξάρσεις, κάποτε ηθιούσε και μερικές λέξεις, δεν ήθελε ν' ακουστούν, ντρεπόταν λες να τις πει, γιατί ηχούσαν σκανδαλιστικά για το ποίμνιο, που δεν ήξερε την αρχαία σημασία τους, ούτε κι ο παππάς καταλάβαινε γιατί κοτζάμι ευαγγελιστές έγραφαν τέτοια πράγματα. Η επίμαχη λέξη ήταν το «παντρεύομαι» που λεγόταν αλλιώς σήμερα, κάτι που δημιουργούσε παρανοήσεις. Το θεωρούσε δύσκολο το κομμάτι αυτό του ευαγγελίου ο παππάς, βιαζόταν να το περάσει, κι όταν καταλάβαινε πως πατούσε σε στέρεο έδαφος η έκφραση του αλλιώς απότομα. Στεριωνόταν καλά στα πόδια του, τα μάτια του έλαμπαν, ερευνούσε τους χώρους της εκκλησίας, τους ήθελε όλους εκείνη τη βραδιά νάναι μάρτυρες της εκδίκησής του. Κι άξαφνα μες στην εκκλησιά, με τους ανθρώπους να κρατούν την ανάσα τους, να μην ακούεται ψίθυρος, έπερτε ο πρώτος κεραυνός, σταλμένος νόμιζες από τον Παντοκράτορα του τρούλλου: «Ουαί υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υ - πο - κρι - ται! —όχι υποκριταί— τόνιζε μια μια τις συλλαβές ο παππάς, σηκώνονταν μάλιστα στις μύτες των ποδιών, έκλεινε τόνα μάτι κι έδειχνε με το κεφάλι τον προύχοντα που τον είχε καταδικάσει να πεθάνει στα «κατούμενα». Το «ουαί» και το «υποκριτάς» έπερταν απανωτά το ένα ύστερα από τ' άλλο, σα σφαίρες πολυβόλου, όλοι αγωνίζονταν να πνίξουν τα γέλια τους με τη τυχόν και πάρει χαμπάρι ο προύχοντας και τότε ποιος έσωζε τον παππά από το θυμό του; Όταν τέλειωνε η μάχη, ο παππάς έκλεινε το ευαγγέλιο και όλα ξαναγύριζαν στη θέση τους. Ο προύχοντας έκανε τους τρεις μεγάλους σταυρούς του, σήκωνε το κεφάλι κι ανέβαινε στο στασίδι του ανυποψίαστος· δε θα μάθαινε ποτέ πως για αρκετή ώρα ήταν ο πρωταγωνιστής μιας παράστασης που επαναλαμβάνονταν χρόνια και πήρε τέλος με το θάνατο του παππά.

ΣΤΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Συζητήσεις, τραγούδια, κέφι, πόσο άλλαξαν οι καιροί.

Τους καλημέρισσα, γιατί λίγο - πολύ, ήταν όλοι γνωστοί. Μερικοί διέκοψαν τους διαλογισμούς τους και μου ανταπόδωσαν τον χαιρετισμό.

«Βούρ - βούρ» το λεωφορείο «των αγώνων γραμμών», πέρασε από το Μεσοβούνι, τον Άγιο Μηνά, την Αρίστη, για να καταλήξει στο Πάπιγιο.

Ο ικάθε επιβάτης κατεβαίνει γρήγορα - γρήγορα, ενώ ο εισπράκτορας, ως επί το πλείστον, «πετάει» ή όπως χαρακτηριζοτικώτερα λέμε στο Πάπιγιο «σκοπετάει», στα πεταχτά τις αποσκευές των επιβατών και προπαντός, τα «ασυνόδευτα».

Καμμία οικειότητας μεταξύ επιβατών και προσωπικού του λεωφορείου.

Έτσι συνήθως φερόμαστε, όταν δεν είναι δική μας η δουλειά. Κατεβήκαμε στο Μεγάλο Πάπιγιο τέσσερις.

Έρημο τώρα το χωριό, καλὰ από ντόπιους, ήταν που ήταν, αλλά τώρα είναι και από τους ξένους.

Ένα συνεργείο μαστόρων «πιάνει» τις σταλασιές στον Αϊ - Βλάσ'.

Ένα φορτηγό αυτοκίνητο ξεφορτώνει καυσόξυλα.

Μια γυναίκα σκουπίζει τα φύλλα από την αυλή του καφε-νείου.

Τρία αγροτικά αυτοκίνητα αραγμένα.

Πέντε κότες με τον κόκορα.

Φτάνω στο πατρικό μου σπίτι, ώ, τι ευτυχία.

Και σκέπτομαι, άραγε απελευθερώνομαι ή δεσμεύομαι;

Μπαίνω στο κάστρο και αισθάνομαι ασφαλισμένος ή θη-κα από το κάστρο και αισθάνομαι ελεύθερος;

Δεν κάθισα πολύ μέσα στο σπίτι. Όχι γιατί δεν μπορούσε να με κρατήσει ή όπως καλύτερα λέμε, «δεν με χωρούσε», κάθε άλλο. Ο χώρος όμως του σπιτιού, είναι για άλλες στιγ-μές, όχι για χινοπωριάτικο δειλινό.

Πήρα ένα παλὸ μάλλινο ιακκούλι, μου άρεσε. Τι να τις κάνουν εκείνες τις παγωμένες νάλλον σακκούλες.

Προς τη Μπούναρη πήγα. Ο τόπος αυτός «με τραβάει» περισσότερα από όλους τους άλλους.

Εδώ οι μνημές είναι «πανωτισμένες».

Ό,τι βλέπω, ό,τι προλαβαίνω την κάθε στιγμή από το πιο μικρό, το μικροσκοπικό ίσα με τον ουρανό, ανόγειται μπροστά μου και μια αυλαία.

Ήθελα να πάω «νά μάσω» σούρβα στην «Ατσιούγκλα».

Έχουμε δυο μικρές σουρβές εκεί. Στέκουν ακόμη ζωντανές οι καυμένες, παρά την εδώ και μερικές δεκαετίες εγκατάλειψή τους. Περιφρονημένος φαίνεται νάναι στους πολλούς ο καρπός αυτός, τα σούρβα, όμως σ' έμένα αρέσουν πάρα πολύ και μυ μυλούν. Και τι ωραία χρώματα που έχουν. Όλες οι αποχρώσεις του κίτρινου, του ρόζ, του κόκκινου.

Παλιότερα, όταν οι άνθρωποι καλλιευγούσαν τη γη και προπαντός τα καμπέλια, οι σούρβες ήταν πολλές και μεγάλες.

Προλάβαμε αρκετές απ' αυτές. Οι μεγαλύτεροι μας, θα θυμούνται ακόμα πιο πολλές και μερικές απ' αυτές, μπορώ να πω ότι ήσαν «σμάδιακές». Γιατί όμως χάθηκαν; Ήθελαν μήπως νάχουν συντροφιά τον άνθρωπο;

Και ποιος δεν θυμάται, με πόση όρεξη φιάχνανε τις «σουρβαμάδες»· για να τις έχουμε γι' αρροσά· κό του χ' μώνος, άσχετα αν τις περισσότερες φορές, τα παιδιά τις έτρωγαν μόλις ωριμάζαν. Κι εκείνες οι «τσιούλες».

Τα σούρβα ήσαν γνωστά από τα πολύ παλιά χρόνια.

«Σόρβος, (SORBUS L.), γαλλιστί: SOBIER, αγγλιστί: SERVICE TREE, γερμανιστί: EBERECHE. Γνωστός ως σουρβιά, σουρμπιά, σκαρούβα, σκαρουχιά, σούβα και εις την Εύβοιαν ουγαριά και δα, ούη, και τα ούα, σούρβα.

Νότιος Ευρώπη και βόρειος Αφρική.

Ποικιλοτρόπως χρησιμion φυτόν, με φλοιόν πλούσιον εις τανίνην και ξυλείαν σκληράν και ασαπή, χρησιμοποιουμένη

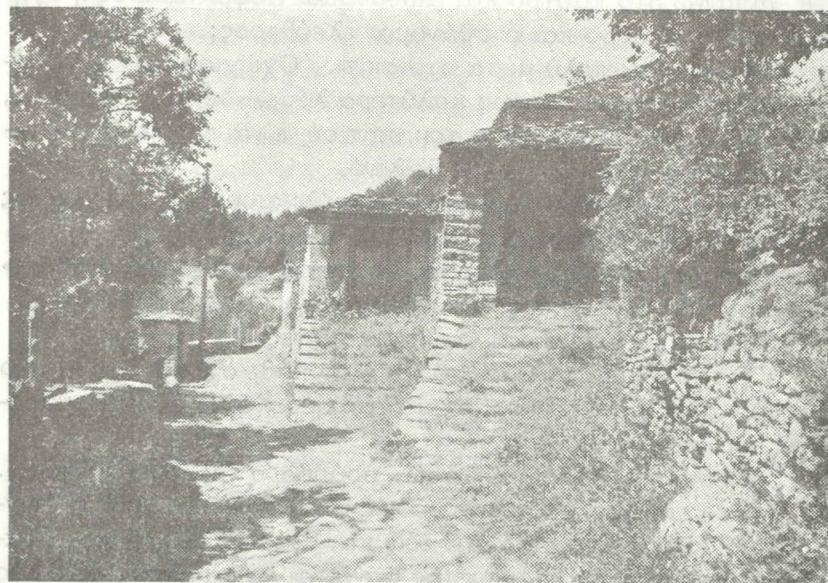
εις την επιπλοποιαν και λεπτοξυλουργικήν. Το αφήγημα του ιστιφνού και σακχαρούχου καρπού των χρησιμοποιείται ως αιμοστατικών και την δι' αποστάξεως οινοπνευματοποιών. Είδη τινά θεραπεύονται προς κόσμον δια το ωραίον φύλλωμά, την άφθονον ανθοφορίαν των και τον ιραγμόρφον και εδωδιμον μετά πλήρη ωρίμανσιν καρπόν του . . . » (Λεξικόν Καθθαρά, σελ. 3728).

Και ο Πλάτων στο «Συμπόσιο», (Στιχ. 190, σελ. 83, μετάφραση, Συκουτρή), αναφέρει τα σούρβα. « . . . ώσπερ οι τα οα τέμνοντες και μέλλοντες ταριχεύειν . . . »= 'Όπως εκείνοι που κόβουν στα δυο τα σούρβα για να τα διατηρήσουν . . . », εγώ δε θα συμπληρώνα, όπως εκείνοι που κόβουν στα δυο τα σούρβα για να τ' αρμαθιάσουν, να τάχουν για το χειμώνα.

Θαυμάζω εκεί κάτω από τον «Αϊ - Θανάσ», τα πρώτα χινοπωριάτικα άφύλλα, ρόζ λουλούδια. Στην Ελληνική μας γλώσσα το λουλούδι αυτό ονομάζεται: Κολχικόν το φθινόπωρινον.

« . . . Κοσμητικόν και φαρμακευτικόν είδος, παρέχον τα σπέρματα Κολχικού του φαρμακευτικού, (SERMINA COLCHICI). Πιθανώς το είδος τούτο να αναφέρεται το Κολχικόν που Διοσκουρίδου, (ΥΙ,84)' το οποίον « . . . λήγοντος του φθινοπώρου ανήσιν άνθος, υπόλευκον, όμοιον κρόκου ανθεί: ύστερον δε τα φύλλα φέρει βολβώ παραπλήσια, λιπαρώτερα». (Λεξικόν Καθθαρά, σελ. 2025).

Κύτταξέ τα. λες και τα «σίτωσε κάποιος εξεπίτιδες. Με συγκινούν.

'Όπου να ρίξεις τηματιά σου, γοητεύεσαι. Ημέρα λαμπρή. Ήλιος ζεστός και φωτεινός. Καθαρή ατμόσφαιρα. Διακρίνεις και τις πιο μικρές λεπτομέρειες.

Ουρανός καταγάλανος, σε τραβάει.

«Ατσιούγκλα». Πόσες μνήμες.

Πως ήταν και πως έγινε.

Κάποτε όλα αυτά τα πλάγια και την πιο μικρή ασήμδατη άκρη, καλλιεργούνταν. Ήταν όλα αμπέλια και έκαναν τα καλύτερα σταφύλια, γιατί η θέση είναι προσήλια και επικλινή.

Εδώ λοιπόν, σ' αυτόν τον χερσότοπο, επιζούν ισάκμα ύστερα από πάλη δεκαετιών με πληθώρα αγριοδέντρων, δυο μικρές μεν σε μέγεθος, μεγάλες δε στα χρόνια σουρβιές.

'Όπως είπα, φαίνεται ότι η σουρβιά για να επιζήσει, θέλει τη συντροφιά του ανθρώπου.

Έχουν κι οι δυο σούρβα. Κι έχουν αυτά τα σούρβα, ένα απαλό κίτρινο χρώμα που όπως δειλά θγάζουν τα κεφαλάκια τους ανάμεσα από τα πρασινοκίτρινα, κιτρινοκόκκινα όμορφα φύλλα, κάνουν μια υπέροχη ζωγραφιά, ιδίως τώρα, το χινοπωριάτικο τούτο δειλινό, που ο λαμπερός ήλιος τα φωτίζει πλάγια.

Με μεγάλη σθελτάδα, όπως κάποτε, σκαρφάλωσα στη

μεγαλύτερη σουρβιά. Την έσεισα. Έπεσαν αρκετά.

Κατέθηκα και τα μιάζεμα.

Γέμισα το μισό σακκούλι.

Δεν γύρισα αμέσως στο σπίτι.

Είδα ότι ήταν λίγη ώρα ακόμη.

Στον πλάτη λοιπόν το σακκούλι και ακολουθώ το πλάι προς Γορόντρια.

Μια χελώνα αναποδογυρισμένη, νεκρή. Τη λυπήθηκα. Άραγε, μόνης της κυλήθηκε εκεί στο πλάι και δεν μπόρεσε να γυρίσει ή κάποιος τη γύρισε «για γούστο». Κρίμα.

Σ' όλα τούτα τα πλάγια, φαίνονται ακόμα τα ίχνη του ανθρώπινου μόχθου. Είναι τα χτίσματα που οι άνθρωποι έρχονταν τότε για να συγκρατούν τα χώματα, γιατί έτσι καθώς είναι, δεν μπορούσε διαφορετικά να σταματήσει το χώμα, αλλά και το νερό.

Με μεγάλη δυσκολία μπόρεσα να διασχίσω τ' αγριόπετρα που ανενόχλητα πλέον, ξεπεκτείνονται συνεχώς και πάνω με τα κλωνάρια τους, και μέσα στη γη, με τις ρίζες τους, φτάνω στα δικά μας Γορόντρια.

Πόσες μνήμες πάλι. Να, εδώ κάτω απ' εκείνον τον «σιούμο», καθόμαστε για να φάμε τα χινοπωριάτικα μεσημέρια, όταν «κάνανε» το γεράφι.

Ήταν και μια μεγάλη αμυγδαλιά εδώ κοντά. Τώρα από το κούτσουρό της δεν φαίνεται. Για ιδές τους σιούμους που εκείνα τα χρόνια ανέβαιναν έκοβα το κλαδί, πόσο μεγάλωσαν, άπλωσαν πολύ τα κλωνάρια τους κι αγρίεψαν.

Αμ' κι εκείνα τα «λ'μάκρια», που τότε τα λυγίζαμε, τώρα για κύτταξέ τα, έγιναν πελώρια δέντρα.

Αλλά κι εκείνη η σουρβιά ανάμεσα στους σιούμους, το πιάπτου μου Γιάννη Νταλαγιάννη, που έκανε κάτι μικρά κινωπά και πολύ όμορφα σούρβα, είναι τη ακόμα, όπως τότε, ούτε μεγάλωσε, ούτε . . . μίκρине.

Φέτος δεν είχε καρπό, και πόσο ήθελα να εύρισκα σουρβιά σούρβα της. Ήταν μικρά, αλλά πάρα πολύ νόστιμα. Εμείς μικρά τότε, κλέβαμε κανένα, δικαιολογώντας την πράξη μας αυτή, ότι «κι εμείς έχουμε να κάνουμε».

Δεν ξεχωρίζεις καλά σήμερα, που ήταν τα χωράφια που ο όχτος. Έγιναν όλα δάση. Τα μονοπάτια έκλεισαν και πρέπει για να περάσεις να καταβάλεις μεγάλη προσπάθεια.

'Όμως σ' αυτήν όλη την εγκατάλειψη, την τόσο θλιβερή, τούτος μου τούτος, τα μονοπάτια, τα χωράφια, τ' αμπέλια, τ' αράφια, όλα με υποδέχονται με λουλούδια: κολχικά και κλωνάρια και οι ένοιχοι: κίσες, κοκκινολαίμηδες, σταρής, τσιάνοι, στραγαλιανά, κοτσούφια, με τα φτερουγισμάτα τους.

Αλλά να, ανάμεσα σ' αυτή την υπεροχή της άγριας φύσης, μερικές κυδωνιές, στους πάλαι ποτέ κήπους της Μπαρμπαντισίας, επέζησαν.

Δεν θα τις έβλεπα, αν τα κυδωνία, ο χρυσός αυτός ποτός, δεν έλαμπαν, καθώς ο ήλιος, τώρα το δειλινό, τα φωτίζει.

Πρόσεξα και ξαναπρόσεξα τους όχτους, τα χτίσματα. Βυθίστηκα στις σκέψεις.

Είδα ανθρώπους να δουλεύουν, τούτη τη φτωχή και κατήχηρη γη. Άκουσα τις φωνές τους. Ένοιωσα τη χαρά και τον πόνο τους. Άκουσα τα τραγούδια τους που τέτοιον καρπό περίπου τρυγούσαν τ' αμπέλια.

Τους καλησπέρισα και τους ευχήθηκα «και τ' χρόν' επιβίωσας». «Πουλλά τ' έτ'». μ' απάντησαν.

Πήρα το δρόμο της επιστροφής.

Αγνάντευα, τότε τη «μάννα», κάτω στη Δύση μ' όλες εκείνες τις αμέτητες θροχοσειρές και τότε τις δικές μου θροχοσειρές, καθώς επάνω τους έφεταν οι τελευταίες ματιές του ήλιου, τούτο το χινοπωριάτικο δειλινό.

Πάπυκο 3 - 10-1988
Του Ι.Γ.Π.

Το κληροδότημα Χριστοδούλου Κόννιαρη

Ιστορικά σημειώματα

Υπό
Γεωργίου Νέγα

Στα χρήματα του Χριστοδούλου Κόννιαρη, που κατατέθηκαν στο Σπιτάλι της Μόσχας, υπήρχαν και χρήματα του αδελφού του Αναστασίου:

Ποιός κατέθεσε το λάσσο αυτό στο Σπιτάλι;

Το 1836 οι Μονοδενδρίτες σε απάντηση της υπό χρονολόγισαν 3 Ιουνίου 1936 επιστολής του, Γεωργ. Ριζάρη, που θρίσκει στο αρχείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Αθηνών και υπ' αριθμ. 15191, με σχρονολόγητη επιστολή των γράφου— «Ιδού σας εσοικλείωμεν αντίγραφα επιστολής του εν Οδυσσά Κυρίου Ιωάννου Δούμα και της πρωτοτύπου διαθήκης του αιδίμου Χριστοδούλου Κόννιαρη. Εις αυτήν πληροφορήσθε ικανώς και σας παρακαλούμεν να ενεργήσετε ακολουθώντας τα δέοντα δίδοντες μας τας αναγκαίας οδηγίας περί των πρακτέων προς εκπεραίωσιν του πράγματος ειδοποιούντες εν αϊτώ και εις ποιον όνομα είνε καιωμένον το μπιλέτο οσηταλίου δόμους δια την καταδληθείσαν από τον μακαρίτην ποσότητα ρουθλίων, η ενέργειά σας εις την έκβασιν τούτου είναι θεάρεστον έργον».

Οι Μονοδενδρίτες με την επιστολή των αυτή ζητούν οδηγίες από τον Γεώργιον Ριζάρην για την έκβασιν τούτου.

Δεν έχουμε πληροφορίες αν ο Γ. Ριζάρης απάντησε στην αχρονολόγητη αυτή επιστολή των συγχωριανών του, γιατί δε υπάρχει στο βιβλίο αυτό αντίγραφο της σχετικής επιστολής του Γ. Ριζάρη.

Ποιος κατέθεσε το λάσσο του Χριστοδούλου Κόννιαρη στο Σπιτάλι Ντόμο της Μόσχας; το κατατεθέν αυτό λάσσο υπήρξαν χρήματα του Αναστασ. Κόννιαρη;

Το 1844 ο Ιωάννης Κόννιαρης απέστειλε δια του Χρ. Γκούτζα σχέδιον αποφάσεως των Μονοδενδριτών (αριθ. εγγρ. 108) δια της οποίας αποφάσεως θα εδηλώναν ούτοι «ότι παραδεχόμεθα καθ' ολοκληρίαν τον λογαριασμόν τον οποίον μας έδωσαν ο κύριος Ιωάννης Κόννιαρης δικηγόρος κατοικος Αθηνών ενεργών ως επίτροπος του πατρός του μακαρίτου Αναστασίου Κόννιαρη, επιτρόπου τούτου του αδελφού του Χριστοδούλου Κόννιαρη, και όστις αφού εξεπαίσθησαν τα έξοδα της μεταφοράς από της Ρωσσίας και όσα είχε να λάβη δι όσα προέβλεπον ο μακαρίτης πατήρ του . . . . . δια το κληροδότημα ή αφιέρωμα το οποίον άφησαν οι εν μακαρία τη λήξει αδελφοί Χριστόδουλος και Αναστάσιος Κόννιαρη . . .».

Δια των ανωτέρω ισχυρίζεται ο Ιωανν. Κόννιαρης ότι ο πατήρ του Αναστάσιος, πειδή η ποσότης των χρημάτων του Χρ. Κόννιαρη ήτο μικρά και ως τοιαύτη απαράδεκτος συνεισέφερον εξ ιδίων συμπλήρωση.

Αριθ. αγγρ. 110 Επιστολή Χρ. Γκούτζα της 16 Ιανουαρίου 1844. όσον τον κατ' εμέ δεν εμπορώ μακρόθεν να σας ειπώ τίποτε άλλο ειμή ότι συμπεριλαμβάνων ο αυτός Κόννιαρης και τον πατέρα του εις τον απαριτισμόν αυτού του αφιερώματος έχει τον λόγον καθώς ο ίδιος γράφει ότι η ουσια ικανή η ποσότης του μακαρίτου Χριστοδούλου και ως εκ τούτου απαράδεκτος τότε εις την Τράπεζαν της Ρωσσίας ο πατήρ του ανεπλήρωσεν εξ ιδίων το ελλείπον . . .».

Σ' αυτήν την αξίωση του Ιωάνν. Κόννιαρη αντέδρασαν οι Μονοδενδρίτες και ηρηνήθησαν να υπογράψουν το σχέδιο, που απέστειλε ο Ιω. Κόννιαρης μ' επιστολή των, που απέστειλαν στον Χρ. Γκούτζαν της 13 Μαρτίου 1844 (αριθ. εγγρ. 84) «η διαληφθείσα διαθήκη μη συμπεριλαμβανούσα τον μακαρίτην Αναστάσιον Κόννιαρην δεν μας επιτρέπει να υπογράψωμεν το διαληφθέν σχέδιον, εάν δε εις το ποσόν του λάσσου τούτου εί- ναι και χρήματα του μακαρίτου Αναστασίου πρέπει να απο-

δειχθή διότι ημείς εξεύρομεν εκ στόματος της Χριστοδουλίνας Ικόννιαρη, ότι όταν επήγεν εις Κορφούς και εντάμωσε τον μακαρίτην ανδράδελφόν της, είπεν ότι εικράτησεν δια λογαριασμόν του, όσα ο ίδιος μακαρίτης Αναστάσιος ειδήσθη να προσθήσει εις την ποσότητα εκείνην του λάσσου ώστε να γίνη παραδεκτή εις το Σπιτάλι Ντόμο.

Από το απόσπασμα αυτό συμπεραίνεται ότι ο Αναστάσιος Κόννιαρης απέσυρε το χρηματικό ποσό, που προσέθεσε και ουχι ορθώς ο Ιω. Κόννιαρης ισχυρίζεται ότι στο λάσσο του Χριστοδούλου Κόννιαρη υπάρχουν και χρήματα του πατρός του Αναστασίου και ότι το κληροδότημα αυτό δεν πρέπει να λέγεται «κληροδότημα Χριστοδούλου Κόννιαρη», αλλά «κληροδότημα αδελφών Χριστοδούλου και Αναστασίου Κόννιαρη».

για το ποιός κατέθεσε τα χρήματα αυτά στο Σπιτάλι Ντόμο της Μόσχας στα υπάρχοντα έγγραφα υπάρχει αντίφαση.

Στο υπ' αριθ. 111 έγγραφο — Επιστολή Μονοδενδριτών προς τους Χρ. Κλονάρην, Γεώργιον Γεννάδιον και Γεώργιον Τισσαμένον της 20 Μαρτίου 1845 γράφεται « . . . ο Μακαρίτης Α. Κόννιαρης κατά διαταγήν του αδελφού του κατέθεσε το ειρημένον κεφάλαιον εις το Σπιτάλι Ντόμο . . .».

Στο υπ' αριθ. 102 έγγραφο — επιστολή του Ιωάννου Δούμα προς τους Μονοδενδρίτας της 18 Μαΐου 1836 γράφεται

« . . . και εν ω ο μιν Μ. Ριζάρης απου τα κατέθεσε, απέθανεν ο δε αδελφός του Γ. Ριζάρης οπού τα διεδέχθη ανεχώρησεν εντεύθεν δια Τριέστι, παρελθόντα καιρόν, εις τοιαύτην περίστασιν στοχάζομαι ότι πρέπει οι χωριανοί να γράφουν εις Τριέστι να λάβουν πληροφορίας από τον Γ. Ριζάρην τη λογής κατέθεσαν αυτά τα χρήματα και εις τίνος όνομα και αν εσηκόθησαν τα χρήματα . . . » Από την επιστολή αυτή του Ιωάνν. Δούμα αποδεικνύεται ότι τα χρήματα του λάσσου του Χρ. Κόννιαρη κατατέθηκαν στο Σπιτάλι Ντόμο της Μόσχας από τον Μάνθον Ριζάρην.

Στα έγγραφα τα σωζόμενα του βιβλίου της Κοινότητος Μονοδενδριτών δεν υπάρχουν πληροφορίες αν οι Μονοδενδρίτες εζήτησαν πληροφορίες από τον Γεώργ. Ριζάρην σχετικές με το ζήτημα αυτό αν δηλ. πόσα χρήματα κατέτεθαν στο σπιτάλι ή από ποιους προήρχοντο τα χρήματα αυτά μόνον από τον Χρ. Κόννιαρην ή και από τα δύο αδελφια Χριστοδούλου και Αναστασίου, σε ποιο όνομα κατέτεθαν τα χρήματα αυτά και αν τα χρήματα που κατέτεθαν επί πλέον πό τον Αναστάσιον απεσύρθησαν.

Οι Μονοδενδρίτες επικρίνουν τον επίτροπον και εκτελεστήν του κληροδοτήματος Χριστοδούλου Κόννιαρη, Αναστάσιον Κόννιαρην και τον μιν του Ιωάννην.

Ο Αναστάσιος Κόννιαρης επίτροπος και εκτελεστής των διατάξεων της διαθήκης του αδελφού του Χριστοδούλου, ως τοιούτος, όπως εμφανίζεται από τα αναγραφόμενα σε διάφορα έγγραφα του Κώδικος της Κοινότητος Μονοδενδριτών, έδειξε σαχακτήριον συμπεριφοράν. Οι Μονοδενδρίτες σ' επιστολές των προς συγχωριανούς των και προς άλλους Ζαγοριώτας, των οποίων ζητούσαν τις συμβουλές και τις οδηγίες περί του πρακτέου τον επικρίνουν:

1. Για αμείλη (αριθ. εγγρ. 19 επιστολή προς Κων. Παπαζογλου της 10 Μαρτίου 1835) «επειδή αυτός είχε προέβξει την φαμίλιαν εις τους κορφούς από τότε αμέλησε από το να μας τα εμβάση . . .».

2. Ως καταδρομέα (αριθ. εγγρ. 23 επιστολή προς Δημ. Σεμιτέλον της 20 Αυγούστου 1835) «συμβολήν . . . και ζητούμεν και περί του λάσσου του Χριστοδούλου Κόννιαρη πως να φερθώμεν επειδή επαυπλήται να χαθή παρά της καταδρομής του μακαρίτου Κόννιαρη . . .».

3. Ως δυστροπό ύντα (αριθ. εγγρ. 71 ε-

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΥΜΦΗΣ

Το περιοδικό μας δημοσιεύει και θα δημοσιεύει όλες τις απόψεις έστω και αντικρουόμενες, για την αξιοποίηση της ωριότερης και πλουσιότερης από άποψη ποικιλίας οροσειράς της χώρας μας. Πρόθεσή μας, να βγουν από τη δημοσίευσή αυτή τα καλύτερα συμπεράσματα.

Θεσσαλονίκη,
10 Νοεμβρίου 1986

Κύριε Διευθυντά,
Κατά το πρόσφατο Συμπόσιο για το Ζαγόρι έγινε περιεπιτόντως λόγος για ένα «ωραίο όνειρο»: την κατασκευή αιμαζωγίου δρόμου στο ορεινό συγκρότημα της Γκαμήλας, μεταξύ Παπίγκου και Τσεπελόβου και, φυσικά, μέσα στα όρια του Εθνικού Δρυμού Βίκου - Αώου. Ο συνάδελφος που έκανε λόγο για το σχέδιο αυτό διακρίνεται για το χιούμορ του, και θέλω να πιστεύω ότι και στην περίπτωση αυτή χιούμορ έκανε, τώρα μάλιστα που ετοιμαζόμαστε να γιορτάσουμε το Διεθνές Έτος Προστασίας της Φύσης.

Η διάνοξη δρόμου στην Γκαμήλα θα τραυμάτιζε ένα από τα υποβλητικότερα τοπία της Ηπείρου, θα ήταν καταστροφική για την πανίδα και την χλωρίδα της περιοχής και θα εξευτέλιζε τελείως την έννοια του Εθνικού Δρυμού.

Με τιμή

Π. Α. Βοκοτόπουλος
Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης.

★

Νομαρχία Ιωαννίνων.
Αξιότιμοι Κύριοι,
Στο προσκήνιο και πάλι το φάσμα της «τουριστικής αξιοποίησης» που απειλεί να υποδαυρίσει ολοκληρωτικά το μοναδικό σε ομορφιά ορεινό συγκρότημα της Τύμφης - Γκαμήλας (Ζαγοροχώρα Ηπείρου).

Συγκεκριμένα πρόκειται για χονδροειδή διάνοξη (δίχως σοβαρούς λόγους) δευτερευόντως πολυδάπανου δρόμου που θα οδηγεί από το Πάπιγκο Ζαγορίου στο Τσεπέλοβο Ζαγορίου, κατακρουγώντας το δουνό, πως και ο δρόμος αυτός θα περνάει από το καταρράκτη του Ε.Ο.Σ. κοιμητιάζοντας τοπία σπάνιας ομορφιάς που παραμένουν άδικτα μέχρι σήμερα.

Είναι πλέον γνωστό ότι το θέμα ήδη προωθείται ραγδαία από τοπικούς παράγοντες ενώ επικροτείται συστηματικά από τον τοπικό Τύπο, με τακτική και αβάσιμη αρθρογραφία. Οι ίδιοι ισχυρίζονται ότι με αυτό τους το κατασκεύασμα θα επαναφέρουν τον άνθρωπο κοντά στην «Άγρια Φύση» (...) επιδαρύνοντας ελάχιστα «την απεραντοσύνη της Τύμφης» όπως χαρακτηριστατικά αναφέρουν.

Το πόσο επιβαρυνμένη είναι η Τύμφη από τέτοιου είδους επεμβάσεις ίσως να μην είναι γνωστό σε όλους και ιδιαίτερα στους κυρίους αυτούς. Ήδη σήμερα οργάνουν το βουνό δύο δρόμοι που ξεκινούν αντίστοιχα από τα χωριά Τσεπέλοβο και Σκαμνέλι προς τα αλπικά οροπέδια (σε υψόμετρο 1.800μ.) εξυπηρετώντας δήθεν τους βοσκούς και συγχρόνως τους εκάστοτε λαθροκυνηγούς (έναν τρίτος που ξεκινάει από το χωριό Βραδέτο είναι υπό κατασκευή), για να μην αναφερθούμε στην ύπαρξη του λατομείου (στην υποαλπική ζώνη, σε φυσικές σάρες με σπάνια βλάστηση) και των δασικών δρόμων που χαρακτηρίζονται ως επιβλητικές και κατάφυτες ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ορθοπλαγιές της οροσειράς.

Είναι άραγε λοιπόν αυτός ο πραγματικός λόγος της αναγκαιότητας του δρόμου που επικαλούνται οι κύριοι αυτοί, ή μήπως πίσω από το δειλεατικό επιχείρημα «Ανθρώπος Φύση» κρύβονται άλλες σκοτεινές προθέσεις και συμπεριφορές, και εννοούμε την απώτερη υλοποίηση των σχεδίων περί χιονοδρομικού Κέντρου με όλη την υποδομή του που θα σημαίνει το τέλος ΚΑΙ της Τύμφης.

Κατόπιν αυτών και εν όψει του Έτους Περιβάλλοντος (1987) τίθενται τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Τι κάνουν οι αρμόδιοι εφόσον γνωρίζουν ότι η περιοχή όπου πρόκειται να γίνει ο δρόμος βρίσκεται ΜΕΣΑ στα όρια του Εθνικού Δρυμού «Βίκου - Αώου».

2. Σε περίπτωση που αγνοείται παντελώς το καθεστώς των Εθνικών Δρυμών (όπως συνήθως συμβαίνει) υπολόγισε κανείς τις ανεπαρκώς φθαρτές που θα υποστεί η γεωμορφολογία του τοπίου (ας σημειωθεί ότι οι πλαγιές στο σημείο όπου σχεδιάζεται ο δρόμος είναι ιδιαίτερα επιβλητικές, πράγμα που σημαίνει ότι για την διάνοξή του θα χρησιμοποιηθούν σαρωτικά μέσα του τύπου ισχυρές μπουλντόζες, φουρνέλα).

3. Κάτω από παρόμοιες συνθήκες και ενέργειες πως είναι δυνατόν να μιλάμε για διαφύλαξη και διάσωση της χλωρίδας (η ύπαρξη μιας αιωνόβιας συστάδας ενός σπανιότατου είδους αγριοκίδερου είναι γνωστή στους βοτανολόγους), και πανίδας (οι κοινωνίες σπάνιων ειδών εντόμων που ζουν εκεί έχουν μεταξύ άλλων ελάχιστα μελετηθεί) της περιοχής;

4. Με τί κριτήρια και με ποιά δικαιολογία να χαντακωθεί μία συνεχώς αυξανόμενη κίνηση ορεινού τουρισμού ήπιας μορφής στην περιοχή (και όταν λέμε ήπια δεν εννοούμε περιορισμένη...) που αποτελείται από ορειβατικές ομάδες διαφόρων εθνικοτήτων που έρχονται να προσκυνήσουν και να ζήσουν αυτήν ακριβώς την ΑΝΕΠΙΔΗ

ομορφιά.

Εδώ να προσθέσουμε ότι με την κατασκευή του δρόμου το ορειβατικό καταφύγιο χάνει έννοια και λόγω ύπαρξης εφόσον παύει να πληρεί τον αρχικό του σκοπό.

Η επιστολή αυτή εκτός του ότι αποτελεί μία έκκληση για την σωτηρία του βουνού, αποσκοπεί επίσης στο να γίνει αντιληπτό το πως μερικοί άνθρωποι αδυνατώντας να νυλλάβουν το μεγαλείο της Φύσης και να γίνουν κοινωνοί των πραγματικών της διαστάσεων και σημασιών, προσπαθούν με οιονδήποτε τρόπο και στο όνομα της «ανάπτυξης» και «αξιοποίησης» να την φέρουν στα ΔΙΚΑ ΤΟΥΣ, μέτρα, μεταφράζοντας την σε χρήμα.

Ως τότε λοιπόν τέτοιου είδους άνθρωποι θα συνεχίζουν να παίρνουν αποφάσεις και να δρουν σε βάρος της Φύσής μας κληρονομιάς, με την οποία άφροντα συνδεδεμένοι είμαστε εμείς οι υπόλοιποι και κυρίως οι επόμενες γενιές.

Ορειβάτες
Βασίλης ΧΡΗΣΤΟΣ
Φωκίων ΚΑΥΑΛΗΣ
Σάκης ΚΟΤΚΟΤΜΠΗΣ (Γιατρός)
Μιχάλης ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (Γιατρός)
Άννα ΚΑΡΡΑ
Βάνος ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
Βάνια ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
Από Ε.Ο.Σ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Με εκτίμηση,
Ελένη ΠΑΓΡΑΤΙΟΥ
(Αρχιτέκτων)
Χαρητάκης ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ
(φουτχίτης Ιχθυολόγος)
Γιώργος ΜΕΡΤΖΑΝΗΣ
(Βιολόγος)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΕΩΝ

— Δασαρχείο Ιωαννίνων.
— Δ/νση Δασών Ιωαννίνων.
— Τμήμα Πολεοδομίας και Πολεοδομικών Εφαρμογών (Ιωάννινα).
— Κέντρο Ερευνών Ζαγορίου (Κ.Ε.-Ι.) Ιωάννινα.
— Υπ/γείο Γεωργίας (Τμήμα Προστασίας Εθνικών Δρυμών).
— Υ.Π.Ε.Χ.Δ.Ε. (Τμήμα Περιβάλλοντος).
— Ε.Ο.Κ. (Γραφείο Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) Αθήνα.
— C.E.E. (COMMISSION DES COMMUNAUTES EUROPEENNES) - DIRECTION GENERALE DE L'ENVIRONNEMENT.
— CONSEIL DE L'EUROPE (COUNCIL OF EUROPE) - CENTER EUROPEEN D'INFORMATION POUR LA CONSERVATION DE LA NATURE.
— Ε.Ο.Τ. (Γραφείο Κέρκυρας, Ιωαννίνων, Αθήνας).
— Πανεπιστήμιο Αθήνας - Τμήμα Βιολογίας - Τομέας Οικολογίας και Ταξινόμησης.
— Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Τμήμα Βιολογίας - Τομέας Οικολογίας.
— Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (Ε.Ε.Π.Φ.).

— Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (Ε.Ο.Ε.).
— Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία.
— Ελληνική Βοτανική Εταιρεία.
— Ελληνική Εταιρεία.
— Ένωση Ελλήνων Οικολόγων.
— Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γκι. ΛΑΝΔΡΗ.
— Ε.Ο.Ο.Σ. (Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων).
— Εφημερίδα Ζαγόρι.
— Εφημερίδα Πανεπιστημική.
— Περιοδικό «ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ».
— Περιοδικό «Κορφή».
— Περιοδικό «Τα βουνά»

★

Φίλε Κίμωννα Κυριαζή,
Διάβασα στην εφημερίδα «Το ΖΑΓΟΡΙ μας», το φύλλο 101 - 102, το άρθρο σου με τίτλο «Η αξιοποίηση της Τύμφης», με το οποίο επιχειρείς να δώσεις κάποια απάντηση σε όλους τους ξεσηκωμένους για τη διάσωση της Γκαμήλας και της Τύμφης από την επιβαρυνόμενη ολόκληρη επίθεση που έβγαλε από όλα γραφεία, είναι ότι ευθυγραμμίζεις, ουσιαστικά με τις απόψεις των ξενοδόχων και των άλλων καρχαρίων των Γιαννίνων, που σου λέγεται Ζαγόρι και Τύμφη, μαζί με τα λεφτά της Ε.Ο.Κ. αφήνοντας για τους ντόπιους κάποια ψυχολογία αν δεν τους διώξουν τελείως από το τόπο τους.

Αλήθεια, γνωρίζεις, αγαπητέ Κίμωνα, ότι αυτοί οι κύριοι προτείνουν να χτιστούν στο Ζαγόρι μεγάλα ξενοδοχεία, που μόνο αυτοί μπορούν να τα χτίσουν, χαρακτηρίζοντας ασύμφορους τους μικρούς ξενώνες ορεινοακτικού τύπου; Αντί όμως για πολλά λόγια, προτιμώ να απαντήσω στα όσα γράφεις, με τη σειρά:

1) Υποστηρίζεις ότι οι θέσεις των οικολόγων είναι ακριβείς, επειδή από ολόκληρη την έκταση της Ηπείρου συνολικού εμβαδού 9203 τετρ. χιλόμετρων, προτείνουν να μην ασπαστούν μόνο ένα ελάχιστο τμήμα, μερικούς δέκα και πλάτους δύο χιλιοστών, που λέγεται: χαράδρα Αώου και Τσουμάνη, κι άλλο ένα ακόμα ελάχιστο τμήμα του ηπειρώτικου γύρου, που λέγεται: δέλτα Λούρου - Λαράχθου. Αυτά τα λίγα για να σου θυμωρώς η σπάνια πανίδα της Ηπείρου; Όλην την άλλη Ηπειρο την αφήνουν με αμχαχτή στους φωστέρους της απύθμη θυσία οικονομικής ανάπτυξης, πρόλο που περιλαμβάνει τοπία, βουνά και υγρότοπους εξαιρετικά σημαντικών οι ακριβείς θέσεις;

2) Υποστηρίζεις ότι περιφρονούμε το ενδιαφέρον μας στην Τύμφη και να μην ξέρεις τον αγώνα που γίνεται για τη διάσωση της Πάρνηθας, της Οίτης, του Ολύμπου και όλων ανεξίτητα των Εθνικών Δρυμών, όπου προ

Η αξιοποίηση της Τύμφης

βάλουν επίσης ανάλογοι και μεγαλύτεροι κίνδυνοι, με την κακώς εννοούμενη αξιοποίηση.

3) Γράφεις ότι σε άλλα βουνά εμείς προτείνουμε να γίνουν τελεφερίκ. Προτείνουμε την κατασκευή ενός μικρού τελεφερίκ προς την Τραπεζίτσα για να σώσουμε τη χαράδρα του Αώου, που είναι άπειρες φορές σημαντικότερη από οικολογική άποψη.

4) Γράφεις ότι στον Όλυμπο ο αυτοκινητόδρομος έχει φτάσει στα 1.500 μ. Μήπως ξέρεις σε τι ύψος έχουν φτάσει οι αυτοκινητόδρομοι στις πλαγιές της Τύμφης; Σου θυμίζω μόνο το δρόμο που πάει για το Βραδέτο. Εξ άλλου ο Όλυμπος, τον οποίο αναφέρεις, αποτελούσε, τουλάχιστο μέχρι τώρα, πρότυπο σωστά αξιοποιημένου βουνού, με απόλυτο σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον του Δρυμού, και μόνο πεζός μπορείς να φτάσεις ως τις κορυφές του και να προσκυνήσεις το Δία. Αυτό δεν εμπόδιζε βέβαια χιλιάδες κόσμο να ανεβαίνει κάθε χρόνο στον Όλυμπο, αφήνοντας τα ωραία του λεφτά στο Λιτόχωρο και στα ορειβατικά καταφύγια. Το ερώτημα είναι γιατί δε θέλετε έναν τέτοιο τουρισμό, που έχει κιόλας αρχίσει να αναπτύσσεται στην περιοχή σας, σχεδόν παρά την θέληση, θα έλεγα, των ντόπιων, χάρη στις προσπάθειες μερικών ξένων τουριστικών γραφείων, αλλά επιμένετε στον εποχούμενο τουρισμό, που προϋποθέτει πυκνό οδικό δίκτυο, πάρκινγκ, ταβέρνες, σουβλατζήδικα, κ.λπ.;

5) Ρωτάς ποια ζημιά θα γίνει στο οικοσύστημα της απέραντης Τύμφης αν γίνουν κάποιοι δρόμοι προς το βουνό, από τα γύρω χωριά. Σου απαντώ ότι εξαρτάται από το δρόμο. Για παράδειγμα, ένας δρόμος από το Σκαμνέλι προς την κοιλιά της Γκούρας, για την εξυπηρέτηση των κτηνοτρόφων, θα έκανε πολύ μικρή ζημιά, ενώ ένας δρόμος από Πάπιγκο προς Καταφύγιο - Λάικα Τσουμάνη - Δρακόμνη θα έκανε πολύ μεγάλη. Αισθητική ζημιά, γιατί το τοπίο είναι εξαιρετικό φυσικού κάλλους και δε σήκωνε δρόμους και μπάζα, και οικολογική ζημιά, αφού η περιοχή είναι η μοναδική της Ελλάδας όπου έχουν επισημανθεί, πρόσφατα ακόμα, ίχνη του λύγκα και στη Δρακόμνη κάνουν το μπάνιο τους οι τελευταίοι; Γύπες της Τύμφης.

6) Ρωτάς ποιά αλλοίωση θα φέρει στο βουνό η κατασκευή ενός ξενώνα ή ξενοδοχείου ή ενός σταθμού τελεφερίκ. Και πάλι εξαρτάται πρώτα απ' όλα από το είδος του κτίσματος. Άλλο ξενώνας και άλλο χιονοδρομικό κέντρο, με πισίνες, πυλόνες, μπαρ κ.λπ. Άλλο μονοπάτι και άλλο τεράστιο λεωφόρος πλάτος 10 μ. Άλλο ένα μικρό τελεφερίκ από Πάπιγκο ως το καταφύγιο και άλλο ένα μεγάλο μεσαίο τη χαράδρα του Αώου ή μέσα στην κοίτη του Βίκου, όπως ζητάει ο ξενοδόχος των Γιαννίνων. Άλλο να θυμάσαι ο κόσμος το Βίκο την ημέρα και άλλο να τον φωταγωγούμε

τη νύχτα, όπως προτείνουν κάποιοι φωστέρους. Όπως βλέπεις, μας απασχολεί και ο Βίκος, το ίδιο όπως και οι άλλες περιοχές γύρω από την Τύμφη.

7) Γράφεις ότι η χαράδρα Αώου δεν πρέπει να συνδέεται με το ορεινό συγκρότημα Τύμφης. Συμφωνώ αλλά αυτό δε σημαίνει ότι η Τύμφη, ο Βίκος και το Ζαγόρι πρέπει να αποκοπουν στα νύχτα των κάθε λογής εκμεταλλευτών και να υποστούν τη ληστρική εκμετάλλευση που τους επιφυλάσσουν τα διάφορα ολοκληρωμένα προγράμματα. Θα αναφερθώ με την ευκαιρία στο «Πρόγραμμα Ολοκληρωμένης Αγροτικής Ανάπτυξης και Πολεοδομίας» που εκπονήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας και τούτο γιατί είναι χαρακτηριστικό της νοστορπίας που επικρατεί. Έγινε ολόκληρη μελέτη για μια τόσο ευαίσθητη περιοχή, με τεράστιο οικολογικό και παραδοσιακό ενδιαφέρον και δεν έλαβε μέρος στην ομάδα ούτε ένας βιολόγος ούτε ένας αρχιτέκτονας. Το αποτέλεσμα είναι ότι η μελέτη είναι μονόπλευρη και κουστή, γιατί δεν πήρε υπόψη της ούτε καν τις υπάρχουσες μελέτες άλλων, όπως «Τα ιστορικά μονοπάτια στο Ζαγόρι», για παράδειγμα.

8) Όσο για τους ισχυρισμούς σου ότι άλλη είναι η αμφιμύη που μας κάνει να διαμαρτυρόμαστε, ότι κάνουμε ηθελημένη συσκότιση και τέτοια, στους επιστρέφω πίσω φίλε μου. Μάλον εσύ κάνεις ηθελημένη συσκότιση, αφού δημοσιεύεις μόνο ορισμένες επιστολές, αφήνοντας απ' έξω αυτές που καίνε. Πού είναι αλήθεια εκείνο το γράμμα μου που απευθυνόταν προς όλους τους Ζαγορίσιους; Που είναι οι καταγγελίες μου για τα μεγάλα συμφέροντα των Γιαννίνων, που θέλουν να γεμίσουν την περιοχή όχι με ένα αλλά με πέντε τελεφερίκ, να χτίσουν στο χείλος του Βίκου τεράστια ξενοδοχεία, να την φωταγωγήσουν με τεράστιους προβολείς, μεταβάλλοντας το Ζαγόρι σε τσίρκο και τους Ζαγορίσιους σε κλόουν;

9) Αναφέρεσαι όμως, φίλε Κίμωνα, και στον Ιταλικό Εθνικό Δρυμό των ΑΒΒΡΟΖΙ. Ας ήθελα να μου πεις πότε πήγες εκεί. Γιατί αν είχες πάει και ήθελες να δεις πραγματικά τι συμβαίνει, θα διαπίστωνες ότι όλα γίνονται με βάση κάποιο πρόγραμμα, κάποιο διαχειριστικό σχέδιο, κάποιον χωροταξικό, αν θέλεις, καταμερσμένο δραστηριοτήτων. Άλλο αυτό και άλλο να χτίζει ο καθένας όπου θέλει, ότι νομίζει.

10) Γράφεις ότι χωρίζω τους Έλληνες σε αθηναίους και επαρχιώτες. Δεν τους χώρσα εγώ αλλά ο κ. Κυραούσης, ο οποίος επέθηκε σε όσους γράφουν από την Αθήνα, για να σώσουν τον Αώο, με πρωτοφανείς χαρακτηρισμούς. Αθηναίοι, δεν υπάρχουν φίλε Κίμωνα, πάρτε το χαμπάρι. Εγώ για παράδειγμα, κατάγομαι από τη Νάσσα Φιλippiάδας. Πολύ περισσότερο δεν υπάρχουν μέσα στα Υπουργεία, όπου παίρνονται οι αποφάσεις. Ψάξε σε οπο-δήποτε Υπουργείο κι αν βρεις έναν Αθηναίο δέχομαι να σου στείλω

μεσό εκατομμύριο δραχμές. Δυστυχώς δεν είναι Αθηναίοι που δε θέλουν να αναπτυχθεί η Ηπειρος, αλλά κάποιοι Ηπειρώτες που ήθελαν την ανάπτυξη μόνο για το χωριό τους, εμπόδιζοντας, όπως λένε, άλλο έργο. Βέβαια τώρα άλλαξαν οι καιροί αλλά αυτό δε σημαίνει καθόλου πως πρέπει και οι Ηπειρώτες να καταστρέψουν τον τόπο τους στο όνομα του τουρισμού, όπως έγινε σε άλλες περιοχές.

Δε θα επεκταθώ περισσότερο, γιατί σέβομαι τους αναγνώστες. Ελπίζω μόνο το γράμμα μου αυτό να ιδει το φως της δημοσιότητας, για να μάθουν οι κάτοικοι του Ζαγορίου την αλήθεια.

Μετά τιμής
Γ. ΣΦΗΚΑΣ

★

Ο κ. Κ. Κυραούσης διευκρινίζει:

1. Από την επιστολή του κ. Σφήκα διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει σοβαρή διαφορά απόψεων. Τις ίδιες απόψεις έχουμε και εμείς, (επέκταση του δρυμού), απορρίπτουμε κάθε πρόταση για εγκατάσταση «τελεφερίκ» στον Αώο, και συμφωνούμε με την λειτουργία του από σημείο του Παπίγκου.

2. Διαφωνούμε μόνο στο ότι το περιβάλλον δεν θα προστατευθεί μόνο του, χωρίς αστυνόμευση του ΔΡΥΜΟΥ.

3. Επιμένουμε στην χρηματοδότηση του σταδίου.

4. Ουδέποτε πήραμε επιστολή του και δεν δημοσιεύθηκε και.

5. Το ΑΒΒΡΟΖΙ επισκεφθήκαμε προ διετίας σε εκδρομή οικολόγων.

ΑΠΟΨΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Οι ορειβάτες, όπως δηλώνουν υπέβαλλαν στη Νομαρχία Ιωαννίνων και άλλους οργανισμούς στην Ελλάδα και την Ευρώπη αναφορά ενάντια στην αξιοποίηση της Τύμφης. Την αναφορά όπως με βεβαιώσατε θα δημοσιεύσετε στο περιοδικό σας και πολύ καλά κάνετε για να δουν οι Ζαγορίσιοι πως και με ποιους τρόπους ορισμένοι προσαπαθούν να εμποδίσουν την ανάπτυξη του Ζαγορίου. Προσωπικά θα ερωτήσω όλους αυτούς που θέλουν παρθένο το Ζαγόρι για να πάνε να προσκυνήσουν μια φορά το Χριστό την παρθένα φύση πως και με ποιον τρόπο θα ζήση ο χωρικός αυτός που δεν έχει στον ήλιο μοίρα στο χωριό του για να τον βρουν οι κύριοι αυτοί;

Ποιο το ενδιαφέρον τους για τον παράγοντα άνθρωπο του Ζαγορίου να ζήσει και αυτός ανθρώπινα; Γιατί οι κύριοι αυτοί και όλοι όσοι λατρεύουν την παρθένα φύση δεν πάνε να εγκατασταθούν στα χωριά του Ζαγορίου εγκαταλείποντας τα επαγγέλματά τους για να γίνουν αγρότες κτηνοτρόφοι κ.τ.λ. και όλους τους τρόπους της άνετης διαβίωσης των πολλών πλήθους ψυχαιωγίας και τα ταξείδια ανά την Ελλάδα και της Ευρώπης; Γιατί δεν φροντίζουν να επιλυθούν τα τόσα και τόσα προβλήματα και δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο Ζαγορίσιος χωρικός σήμερα και γιατί δεν προσέφεραν δωρεάν εργασία οι κύριοι αυτοί στους

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΗΣ ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ

Του ΚΩΣΤΑ ΠΡΙΤΣΟΥ

Ήταν μια νύχτα βροχερή
28 Οκτωβρίου
Το ΟΧΙ μου ακούσθηκε
επί της υψηλίου.

Ο Μουσουλίνι αξίωσε
και να περάσει θέλει
αυτού που μας εβούλιαζε
τον Αύγουστο την Έλλη.

ΌΧΙ που φώναξα εγώ
εδώ θα γίνη φονικό
Τί το μυαλό σου πήρε;
εδώ 'ναι θερμότητα

Ο Ξέρξης θάφτηκε εκεί
μα η μοίρα σένα καρτερεί
Σάλπισμα δίνω φλογερό
και τα παιδιά μας προσκαλώ
τα κάποτε του Πύρρου
τα τέκνα της Ηπείρου.

και χάριν του πραγματικού
Ελληνικού γοήτρου
με στρατηγό των Στρατηγών
τον τότε Κασιμέτρον

Πόλεμος έγινε φρικτός
και χαλασμός μεγάλος
που σαν αυτόν να μη συμβή
στον κόσμο κάνας άλλος

Ύστερα απ' όλα σας ζητώ
μία μικρούλα χάρη
βάλτε μου ένα λαμπερό
και φωτεινό λυχνάρι.

Να φέγγει εις τους ήρωας
που πέσαν εδώ πάνω
Να φέγγει εις τα πέτατα
και σ' όλα τα πελάγη

Γι' αυτό είμαι περήφανη
γιατί με λέν ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ
εγώ είμαι που έβγα
του φασισμού η κρεμάλα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΙΤΣΟΣ
ΑΡΙΣΤΗ 15 - 8 - 1986

χωρικούς για την μερική έστω ανακούφιση τους.

Γιατί δεν πάνε να αντιμετωπίσουν έστω για λίγο τη στέρηση των πάντων, την βροχή, το κρύο και την σκληρή και χωρίς ουσιαστική απολαύτη εργασία των γεωργών, του κτηνοτρόφου κ.τ.λ.;

Στην Ευρώπη υπάρχουν δρυμοί αλλά το κράτος πάλι τους κάνει φρόνηση να επιλύσει τα προβλήματα διαβίωσης και εργασίας των κατοίκων των χωριών που θίγονται από την ιδρυση του Δρυμού.

Ακριβώς το αντίθετο κάνουνε ημετίς εδώ στην Ελλάδα και επιπλέον σοφίζομεθα ότι μπορούμε για να κάνουμε πιο δύσκολη την ζωή των άπορων αυτών χωρικών.

Ο χώρος του Ζαγορίου ανήκει στους Ζαγορίσιους και αυτοί θα αποφασίσουν πως και με ποιον τρόπο θα τον αξιοποιήσουν για τον ίδιο τον εαυτό τους πρώτα και μετά για τους άλλους.

ΣΤ. ΣΤΕΡΓΙΑΔΗΣ

Το Δημοτικό μας τραγούδι

Από τις πολιτιστικές εκδηλώσεις Ασπραγγέλων

ΕΡΧΟΜΑΣΤΕ ΤΩΡΑ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΥΣΤΑΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΤΡΑΓ. ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ.

Ο σολέκτης και μελετητής των δημοτ. τραγ. του Μικρασιατικού Ελληνισμού Παντίκος, λέει: «Η μουσική παρά τοις Αρχαίοις θεωρείτο η απαραίτητος μουσική επένδυσις της ποιήσεως. Ακόμη και τα ομηρικά έπη απήγγελλον τραγουδιστά και με την συνοδείαν λύρας, παρ' ομοίως όπως κάμνουν και σήμερα οι Κρητικοί με τον Ερωτόκριτον». Και συνεχίζει: «Οι Αρχαίοι μετεχειρίσθησαν την μουσικήν θαυμασίως, προς τε την διάπλασιν του ήθους και προς τον ωραιισμόν του ατομικού, του κοινωνικού, και του εθνικού εν γένει βίου. Εχρησιμοποίησαν αυτήν ως ισχυρότατον παιδαγωγικόν μοχλόν εν τη παιδείσει της νεολαίας. Οι παντελώς δ' άγευστοι μουσικής, ελογίζοντο αγροικώδεις, θηριώδεις και θοσκηματώδεις».

Και ο μουσουργός Παλάντιος: «Όπως στην αρχαιότητα έτσι και στο δημοτ. τραγ. ποίηση, και μουσική ενώνονται τόσο σφιχτά, που η ένωσή τους αυτή να προκαλεί συγκλονιστικές εκρήξεις στην ψυχή μας. Ο ρυθμός έχει στο δημοτ. τραγ. μιαν αφάνταστη ποικιλία, μια πρωτότυπη ιδιοσυσχασία, που τη ρίζα τους θα τη βρούμε και πάλι επιστρέφοντας στην αρχαία ελληνική».

Η μουσική —ο σκοπός, όπως λέγεται— στα δημοτ. τραγ. μας, τις περισσότερες φορές είναι θαρύς και λυπητερός. Τούτο συμβαίνει, γιατί η Ελληνική ψυχή, κάτω από την τούρκικη σκλαβιά, ένοιωσε το πιότερο θορυκωμένη από τους κατημους και τα θάσσανα. Και στην περίπτωση αυτή το τραγούδι είναι ένα θαρυστέναχο ξέσπασμα. Η θλίψη όμως αυτή που θγαίνει από το δημοτ. τραγ., δεν είναι τέτοια που να φέρνει την απογοήτευση και την κατάπτωση. Η ακόμα δεν είναι μια φτηνή θλίψη που να μαυρίζει τη ψυχή και να την ναρκώνει. Η θλίψη που να δημοτ. τραγ. είναι θ ρ ή ν ο ς θ ι ο ύ, είναι ηγαίο ξέσπασμα ανθρώπινης ψυχής. Εκείνος που τ' αισκείται αισθάνεται κατάνυξη και για κείνον που το λέει, είναι επίγνωση, νοσταλγία και ανάταση, είναι ψυχικό φτέρωμα και λύτρωση.

Ο Ελληνικός Λαός όμως ποτέ δε στάθηκε με μοιρολατρική υποταγή μπροστά στη σκληρή τη Μοίρα του. Γι αυτό και δεν άφησε ανεκμετάλλευτη την κάθε ευκαιρία που μπορούσε να τον διασκεδάσει και να του δώσει χαρά. Και το τραγούδι τότε γίνεται χαρούμενο. Όλη εκείνη η συμπεκνωμένη λαχτάρα του υπόδουλου για τις χαρές της ζωής, ξεσπά αυτόματα. Ο συνεισφαισμένος ουρανός της σκλάβας ψυχής ξανοίγει, για να δώσει τη θέση του στην πιο λαμπρή και χαρούμενη διάθεση. Κι εδώ όμως δεν πρόκειται για μια φτηνή εκδήλωση ευχαρίστησης. Εδώ έχουμε μια χαρά πηγαία και πλούσια. Μια χαρά γεμάτη από ομορφιά και συγκρατημένη δύναμη, που εξυγνίζει τη ψυχή και τη δυναμώνει. Οι χαρούμενοι εθνικοί μας σκοποί φτερώνουν το πνεύμα, το ανεβάζουν στα πιο όμορφα ξέφωτα, μας τονώνουν και μας γεμίζουν με αισιοδοξία για τη ζωή.

Το τρίτο στοιχείο του δημοτ. τραγ. —όπως είπαμε— είναι ο χορός. Αν το τραγ. ξελαφρώνει την ψυχή, ο χορός είναι κείνο που εκτονώνει όλες τις ψυχοφυσικές δυνάμεις του ανθρώπου και του δημιουργεί τη μεγαλύτερη εφορία. Τίποτα στην πραγματικότητα δεν είναι πιο ικανό ν' αποκτήσει τη ρυθμική αρμονία σε μια ομάδα ανθρώπων από τον κοινό χορό. Οι ψυχές, μαζί με τα σώματα, θυθίζονται μέσα στο ρυθμό της κίνησής. Με το χορό πραγματοποιείται η πιο βαθειά επικοινωνία —η μ έ θ ε ξ η, όπως λέγεται— ανάμεσα στα μέλη της χορευτικής ομάδας και σ' αυτό βρίσκονται η σταυδαία κοινωνική σημασία του.

«Η προς την υγείαν ευεργετική επίδρασις του χορού, ου

μόνον το σώμα εκγυμνάζοντος, αλλά και την ψυχήν θίγοντος και ανδρίζοντος, ανεγνωρίσθη τόσο πολύ υπό των Αρχαίων Ελλήνων, ώστε ήτο απαραίτητον στοιχείον των εορτών και αποτελεί μέρος της θρησκευτικής λατρείας αυτών. Το εν χορώ άδειν, ήτο μία εκ των ανωτέρων τέρψεων των Αρχαίων.

Η εθνική σημασία των παραδοσιακών μας χορών είναι μεγάλη. Ένα από τα προνόμια που άφησε ο Σουλτάνος στους υπόδουλους Έλληνες, ήταν και η ελευθερία του χορού στους κοσμικές εκδηλώσεις των. Η Εκκλησία, από τη μεριά της, απελευθερώθηκε την εθνική σημασία του γεγονότος, δεν απαγόρευε το χορό. Έτσι οι Έλληνες, δια του χορού, έφεραν στην μνήμη τους και την ιστορία τους, και διατήρησαν ανέπαφη την εθνική τους συνείδηση.

Από τις ειδικές μελέτες έχει αποδειχτεί ότι οι εθνικοί χοροί που χορεύουμε εμείς σήμερα, δεν είναι παρά παραλλαγμένη συνέχεια των χορών που χόρευαν οι Αρχαίοι Έλληνες.

Οι παραδοσιακοί μας χοροί, από άποψη σχηματισμού, διακρίνονται στους κυκλικούς και στους αντικρουτούς. Από άποψη κίνησης διακρίνονται στους συρτούς και στους πηδηχτούς.

Οι συρτοί χοροί είναι αρχαιότατοι και εκφράζουν το εθνοσθημα της ηρεμίας, της εφορίας και της λεπτής αισθαντικότητας που υπάρχουν στην ειρηνική ζωή του Λαού. Γι αυτό και επικρατούν στα νησιά και στα παράλια, και χορεύονται κατά προτίμηση από τις γυναίκες.

Απ' όλους τους συρτούς χορούς ξεχωρίζουν δύο, που έχουν πάρει χαρακτήρα Πανελλήνιο. Είναι ο κοινός συρτός ή συρτοπολιτικός, και ο καλαματιανός. Οι χοροί αυτοί επικράτησαν σε όλη την Ελλάδα, γιατί έχουν τα κυριότερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τους ελληνικούς χορούς: τη χάρη, τη μονότητα και την αρμονία των κινήσεων. Με τους συρτούς χορούς, ο χορευτής, και ιδίως η γυναίκα, δείχνει όλη τη χάρη και τη γοητεία της κίνησης του κορμιού, μέσα σ' απαράστατα πλαίσια της σεμνότητας και της αξιοπρέπειας. Η λεπτότητα και η αρμονία των κινήσεων, τα ανάλαφρα λυγίσματα του κορμιού και οι συνεκτικοί και ικανοποιητικοί της πλούσιας και πολύχρωμης φορεσιάς, στην αδιάκοπη αλληλουχία τους, και στεφανωμένα με την έκφραση μιας χαρούμενης σεμνότητας της γυναικείας μορφής, συνθέτουν ένα κινητικό θέαμα ξεχωριστής αισθητικής αξίας και απόλαυσης.

Αν οι συρτοί χοροί είναι η έκφραση του ειρηνικού βίου, ο πηδηχτός χορός μπορούμε να πούμε ότι είναι η έκφραση της αγωνιστικής διάθεσης και του ηρωικού πνεύματος του Ελληνικού Λαού. Οι πιο παλαιοί και οι πιο σπουδαίοι από τους πηδηχτούς χορούς είναι ο χορός ηρωικός και ο λ ε μ ι κ ο ύ. Στους χορούς αυτούς οι κινήσεις είναι ζωηρές και κοφτές, προ πάντων όμως είναι δυνατές. Είναι τέτοιες, που στην κάθε στιγμή να φανερώνουν τη δύναμη, τη θέληση και την αποφασιστικότητα του άντρα, που έχουν υποστεί στην αντρίκες του ικανότητες, είναι έτοιμος να ρηχτεί στην οποιαδήποτε ριψοκίνδυνη πράξη, όταν το καλέσει η περίπτωση.

Την πρώτη θέση η μέσα στους πηδηχτούς χορούς κατέχει ο Τσάμικος, που χορεύεται σε όλη τη στεριανή Ελλάδα. Ο τσάμικος είναι ένας χορός καθαρά ηρωικός, και εκφράζει με τον πιο επιβλητικό τρόπο το πνεύμα της ελληνικής παλλημαρίας, της λεβεντιάς και του ηρωισμού.

Τον πρόσχαρο, τον επιβλητικό τον θριαμβευτικό σκοπο ακολουθούν κινήσεις το ίδιο θριαμβευτικές και επιβλητικές. Απότομα πηδήματα και στροφές, τινάγματα του κορμιού προς τα πάνω και λυγίσματα ως κάτω στη γη, κινήσεις του κορμιού και της γης, και όλα αυτά, πάντοτε μέσα στα όρια της καλώς ονομαζόμενης εφορίας, και ιδιαίτερα τον τσάμικο δεν

1) «Η Ερασιτεχνική Βοτανική με Συλλογή» και 2) «Βοτανικά Λαογραφικά Στοιχεία» του Κώστα Π. Λαζαρίδη

Ο αγέραςτος, σαν τα βράχια του Βίκου, ο ακούραστος, σαν τα νερά του Βοϊδομάτη, ο πρώτος και πάντοτε καλωσύντος σαν τις ηλιόλουστες χιονοπαράγκες μέρες σε Ζαγορίσιο μαγευτικό τοπίο, που πρόθυμα βοηθάει όσους σ' αυτόν προστρέχουν για ποιοδήποτε και κυρίως ιστορικές και λαογραφικές πληροφορίες, ο δάσκαλος από το Κοινού του Ζαγορίου φίλτατος Κώστας Λαζαρίδης, τις μέρες αυτές μας επερίλαξε μια νέα έκπληξη με τα δυο του κυκλοφορήσαντα ν' αριθμούς: 35 και 36 τεύχη της «ΜΙΚΡΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ» με τους παραπάνω τίτλους.

Βέβαια, λίγο πολύ, τα διαβάσαμε στο «Ζαγόρι μας», αλλά, άλλο να τα διαβάζεις κομμάτιασ' κι άλλο ολόκληρα σ' ένα διβλίο. Ακριβώς όπως «του μιλίσ», δεν καταλαβαίνεις που πηγαίνει, πώς βρίσκει, πώς μαζεύει και πώς επεξεργάζεται το μέλι, έτσι κι ο Κώστας Λαζαρίδης, μαζέψε όλα αυτά, τα τόσο χρήσιμα στοιχεία για την «Μικρή Ζαγορίσια» και η διαίτερα της περιουσίας του Βίκου που από τα παλιά τα χρόνια, τα βότανά του, ήταν πολλά, σπάνια και θεραπευτικά.

Κι όπως ο ίδιος μεταφράζοντας τον JEAU JACQUES ROUSSEAU), γράφει: . . . Περιπατάει, περιπλανιέται ελεύθερα από το ένα αντικείμενο στο άλλο, εξετάζει και περριέχει κι' όλα αρχίζει να καταλαβαίνει τους βιολογικούς του νόμους, τότε νοιώθει πιο μεγάλη ευχαρίστηση να τα παρατηρεί ευκολότερα.

Μέσα σ' αυτή την ταπεινή απασχόληση υπάρχει κάποιο θέλημα που δεν το νοιώθει κανένας, παρά στην ολοκληρωτική παύση των παθών και που είναι αρκετό αυτό το θέλημα να εξασφαλίσει στον άνθρωπο μια ευτυχισμένη και γλυκύη ζωή . . . Σκαρφαλωμένες στα βράχια, στα βουνά, ειςχωρεί στις κοιλάδες, στα δάση . . . ».

Η ύλη τους τέλεια ταξινομημένη δείχνει τον άνθρωπο που αφήφει το χρόνο, ρίχνοντας όλο το βάρος την τάξη, στην λεπτομέρεια. Όχι τσαλατσούλικη και πρόχειρη δουλειά και προπαντός, όχι αποβλέποντας σε οικονομική υστεροβουλία, αλλά αποκλειστικά και μόνο, επιδιώκοντας να δώ σ' ε ι ό λ η του την πολυτή πείρα - παρατήρησι - σοφία στον άνθρωπο για να τον κάνει ν' αγαπήσει τη φύση κι' από άσπονδος εχθρός της καθώς είναι σήμερα, (όποιος διαβάσει τις εργασίες αυτές, θα γίνει ο καλύτερος φίλος.

Και ύστερα από το Δημοτικό Σχολείο ν' αρχίζει, όπως παλιό σ' είχε αρχίσει προ του 1940, να διδάσκεται η αγάπη προς τη φύση.

Θυμάμαι κι' εγώ τα χρόνια εκείνα, ο προοδευτικός και δραστήριος δάσκαλός μου, ο Αγησίλαος Ξυνός, (ο κάθε μαθητής είχε το δικό του κομμάτι για να φανεί η πρόοδος του καθενός), να καλλιεργούμε λουλούδια, φυτό και δέντρα να τα περιποιούμεθα και να εμβολιάζουμε τα άγρια δέντρα.

Από τον δάσκαλό μου έμαθα ν' αγαπώ τη φύση. Σεβαστέ δάσκαλε κ. Κώστα Λαζαρίδη, θεομά συγχαρητήρια για τις σπουδαίες αυτές εργασίες που τις μέρες αυτές βλέπουν το φως της δημοσιότητας.

Ι. Γ. Π.

Κόνιτσα, 15.11.1986

Το δημοτικό μας τραγούδι

υπάρχουν.

Στον τσάμικο, όλο το ενδιαφέρον το συγκεντρώνει ο πρώτος. Σε κανέναν άλλο χορό ο πρώτος δεν έχει τόση ελευθερία και πρωτοβουλία στις χορευτικές κινήσεις όπως στον τσάμικο, τόσο που, ένας καλός χορευτής, όταν βρίσκεται σε στιγμές ενθουσιασμού, μπορεί να φτάνει σε αυθόρμητες χορευτικές δημιουργίες, αυτοσχεδιάζοντας.

Ο τσάμικος είναι κυκλικός χορός και χορεύεται από μικρή σχετικά ομάδα. Όπως σε όλους τους κυκλικούς χορούς, κι εδώ ο πρώτος σ έ ρ ν ε ι τους υπόλοιπους, και τους οδηγεί. Εδώ μπορούμε να πούμε ότι τους οδηγεί στο θρίαμβο της πολεμικής νίκης, και γενικότερα στο θρίαμβο του κάθε αγώνα της ζωής. Όμορφοι παλληκαριότατοι τσάμικοι σκοποί, όπως ο Αητός, του Κατσωνάκη, τ' έχουν της Μάνης τα βουνά κ.λ.π. όταν χορεύονται καλά, προκαλούν ενθουσιασμό και φέρνουν το πνεύμα σε ηρωική έξαρση.

Από άποψη περιεχομένου, εκείνο που χαρακτηρίζει τους εθνικούς μας χορούς είναι κυρίως η κοινωνικότητα. Όλοι οι χοροί μας είναι ομαδικοί, και οι χορευτές συνώνονται μεταξύ τους πιασμένοι ή από τα χέρια, ή από τους ώμους, ή από τη ζώνη. Η κοινωνικότητα όμως αυτή δεν ξεπέφτει στην απρόσωπη ομαδοποίηση — όπως συμβαίνει στους λαϊκούς χορούς άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Οι δικοί μας χοροί όχι μόνο διατηρούν αλλά και προβάλλουν έντονα την προσωπικότητα. Αυτό πετυχαίνεται με την ελευθερία που έχει ο κορυφαίος να δείξει όλες του τις προσωπικές χάρες και τις ικανότητες.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΧΑΡ. ΚΑΤΣΙΚΗ

ΑΡΙΣΤΗ: Παράλιο να στρογγυλέψει τον αιώνα, στη ζωή της, η ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΧΑΡ. ΚΑΤΣΙΚΗ, που πέθανε στις 28.10.86 στην Αθήνα και κηδεύτηκε στο κοιμητήριο του Ζωγράφου Αττικής, με πολυπληθή συνοδεία συγγενών και φίλων και της παροικίας των Αριστηνών στην Αθήνα - Πειραιά.

Χρόνια, τώρα, συντρώφει τα ήρεμα γηρατεά της με το χαμόγελο και την αγαθοσύνη στο πρόσωπό της. Ο χάρος, όμως, φθόνησε αυτή τη μακροχρόνια και της έστησε καρτέρι στη στροφή των 96 χρόνων της. Αθόρυβα κι ανώδυνα άφησε την τελευταία της πνοή και ξεκίνησε να συναντήσει όλον εκείνο τον κόσμο της «νεκρής πολιτείας», τους ανθρώπους που στάθηκαν γύρω από τη ζωή και με τους οποίους συνμιλούσε στιγμές - στιγμές όταν το υποσυνείδητο την αρμένιζε στα περασμένα.

Γεννημένη στη φυσική μεγαλοπρέπεια του μικρού Πάμγου, την υποδέχτηκε νύφη η Αρίστη, για να την καλωσορίσει σύντομα η Αθήνα, που την κράτησε ζήλοφωνα για πάντα κοντά της. Με τη δύναμη της θέλησής και της υπομονής και τη γρανιτένια αντοχή της πάλαψε σκληρά σε αντιξωές συνθήκες ζωής στην Αθήνα και η ευτυχία της ήταν να «αναστήσει» τα τέσσερα παιδιά της, να νταντήσει

εγγόνια και να κανακίσει διαέγγονα. Όλος αυτός ο κόσμος της γιαγιάς Φρόσως, μικροί μεγάλοι, συγγενείς και φίλοι, την αποχαίρετσαν στον τάφο της, με την ευχή νάναι ελαφρύ και στοργικό το Αττικό χώμα που τη σκέπασε και μακαρία η οδός προς το ουράνιο ταξίδι.

Σ.Σ.

— ★ —

ΛΕΥΚΟΘΕΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στα 88 της χρόνια έφυγε από κοντά μας στις 6 Οκτωβρίου η Λευκοθέα Σπυροπούλου, η γνωστή σε πολλούς Λεύκα, αφήνοντας πίσω της ένα δυσαναπλήρωτο κενό.

Η σκιά της θα πλανιέται πάνω από το χωριό μας για να θυμίζει τη καλοσύνη της τη φιλοτιμία της και την αγάπη για τον πλησίον. Ήταν μια Ζαγορίσια μορφή με πολλά και ωραία χαρίσματα που δύσκολα συναντάει κανείς στην εποχή μας. Ήταν η μάνα του χωριού. Έτρεχε στο κάλεσμα όλων εκείνων που είχαν ανάγκη και πρόσφερε χωρίς αμοιβή τη βοήθειά της. Ξεγίνονσε στο χωριό μας και τα γύρω χωριά με απόλυτη επιτυχία πάνω από εκατό γυναίκες. Φιλανθρωπικό ίδρυμα το σπίτι της. Αμέτρητοι οι άνθρωποι που φιλοξενήθηκαν στο σπίτι της. Συμπαστάτη, καλосυνάτη πάντα τα γελούσε και αγαπητή από μικρούς και μεγάλους. Μια ανεξάντλητη πηγή συμβουλών. Παντού παρούσα σε κάθε χαρά και λύπη. Ακούραστη και πρόσχαρη, διότι παρά το βαρύ φορτίο των χρόνων που έφερε στη πλάτη, της διατηρούσε άριστα όλες τις αισθήσεις της, έτρεχε παντού και παρακολούθουσε με κάθε λεπτομέρεια τα πάντα. Δεν είχε καν αποσυρθεί από την ενεργό ζωή. Όσα και να γράψω δεν αρκούν και δεν έχω τη δύναμη να αποδώσω ακριβώς τις αρετές της αλησμόνητης Λεύκας.

Πολυαγαπημένη μας και αξεχάστη Λεύκα, έφυγες από κοντά μας δεν βρίσκεσαι πλέον μαζί μας, μα εμείς δεν το πιστεύουμε. Νομίζουμε πως κάπου κοντά πηγές όπως συνήζες για να επισκεφθείς συγγενείς σου στα Γιάννενα και να γυρίσεις πάλι με λαχτάρα και νοσταλγία στο χωριό μας που τόσο αγαπήθηκες και αγαπήθηκες.

Στα παθιά της, τη νύφη της και τις εγγόνες της που με τόση στοργή και αγάπη έκαναν ότι ήταν δυνατόν για να την κρατήσουν όσο γινόταν πιο πολύ στη ζωή και που δεν απομακρύνθηκαν από κοντά της ούτε στιγμή δ άρκεα της σύντομης δοκιμασίας της θερμά συλλυπητήρια.

Ανώνια σου η μνήμη πολυαγαπημένη μας και αξεχάστη Λεύκα και ελαφρύ το χώμα του χωριού μας που σε σκέπασε.

Καστανώννας Νοέμβριος 1986

ΗΛΙΑΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Η φιλοπατρία των εν Φαρσάλσις Ηλιοχωριτών

Στο Δήμο Φαρσάλων Νομού Αφρίσης, βρίσκονται εγκατεστημένοι από της εποχής της Τουρκοκρατίας και δόδε περί τις τριάντα οικογένειες Ηλιοχωριτών, σε πολύ καλή

οικονομική κατάσταση και με την δραστηριότητα των στη διοικητική, στο εμπόριο και στα διάφορα επαγγέλματα, υπερέχουν στην οικονομική κίνηση της αγοράς της

ΟΙ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΤΟ 1920

Εκλογικός κατάλογος της επαρχίας Ιωαννίνων ΧΩΡΙΟΝ ΑΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ

Αυξ. Επώνυμον, Όνομα, Ον. πατρός, Μόνιμος, Επάγγελμα Ηλικία αριθ. κατοικία

1. Ζαΐμος Ιωάννης, Αναστάσιος, Αγ. Μηνάς, διδάσκαλος, 34
2. Καμπλέτσας Θωμάς Απόστολος, Αγ. Μηνάς, αρτοποιός, 31
3. Καμπλέτσας Ιωάννης Χρυσόστομος, Αμερική, υπάλληλος, 32
4. Καμπλέτσας Ανδρέας Χριστόδουλος, Τρίκαλα, υπάλληλος, 37
5. Καμπλέτσας Νικόλαος Χριστόδουλος, Λάρισα, γραμματέας, 40
6. Καμπλέτσας Αναστάσιος Ιωάννης, Αγ. Μηνάς, ράπτης, 67
7. Καμπλέτσας Θωμάς Παναγιώτης, Σερβία, ξενόδοχος, 60
8. Καμπλέτσας Αλέξιος Αναστάσιος, Αθήναι, αρτοποιός, 47
9. Καμπλέτσας Δημήτριος Αναστάσιος, Αθήναι, αρτοποιός, 37
10. Κολακίς Δημήτριος Αθανάσιος, Σερβία, αρτοποιός, 35
11. Κολακίς Μιχαήλ Γεώργιος, Αγ. Μηνάς, υπάλληλος, 27
12. Κολακίς Ιωάννης Αθανάσιος, Κκαβιά, Στρατιώτης, 25
13. Μπακόλας Αριστέιδης Δημήτριος, Θεσσαλονίκη, υπάλληλος, 23
14. Μπακόλας Δημήτριος, Πέτρος Αμερική, υπάλληλος, 27
15. Μπακόλας Αλκιβιάδης Πέτρος, Σερβία, αρτοποιός, 32
16. Μπακόλας Γεώργιος Κων/νος, Αμερική, υπάλληλος, 32
17. Μπακόλας Αλέξιος Κων/νος, Αγ. Μηνάς, γεωργός, 33
18. Μπακόλας Ματθαίος Νικόλαος, Αγ. Μηνάς, ξενόδοχος, 40
19. Μπακόλας Χριστόδουλος Κων/νος, Αγ. Μηνάς, γεωργός, 46
20. Μπακόλας Πέτρος Κων/νος, Σερβία, αρτοποιός, 55
21. Μπακόλας Κων/νος Γεώργιος, Αγ. Μηνάς, ποιμήν, 65
22. Παπάς Χαρίσης Νικόλαος, Σερβία, υπάλληλος, 55
23. Παπάς Μιχαήλ Νικόλαος, Σερβία, ξενόδοχος, 52
24. Παπάς Γεώργιος Χριστόδουλος, Σερβία, υπάλληλος, 30
25. Παπάς Ιωάννης Χαρίσης, Αγ. Μηνάς, υπάλληλος, 34
26. Σίλης Δημήτριος Απόστολος, Ιωάννινα, Στρατιώτης, 25
27. Σίλης Γεώργιος Απόστολος, Σερβία, αρτοποιός, 32
28. Σίλης Απόστολος Αθανάσιος, Αγ. Μηνάς, ποιμήν, 57
29. Σουρλούκας Γεώργιος Παναγιώτης, Αγ. Μηνάς, ποιμήν, 40
30. Στεργίου Πολύχρονος Πασχάλης, Αμερική, υπάλληλος, 25
31. Στεργίου Δημήτριος Πασχάλης, Αίγυπτος, αρτοποιός, 33
32. Στεργίου Αλέξιος Πασχάλης, Αγ. Μηνάς, αρτοποιός, 33
33. Στεργίου Γεώργιος Πασχάλης, Αμερική, υπάλληλος, 34
34. Στεργίου Σταύρος Γεώργιος, Αγ. Μηνάς, γεωργός, 69
35. Στεργίου Πασχάλης Γεώργιος, Αγ. Μηνάς, ιερέυς, 67
36. Στεργίου Χαράλαμπος Σταύρος, Σέρρας, αρτοποιός, 34
37. Στεργίου Λάζαρος Σταύρος, Αθήναι, αρτοποιός, 29
38. Στεργίου Ιωάννης Αθανάσιος, Αγ. Μηνάς, σαγματοποιός, 57
39. Τζομάκας Θεόδωρος Νικόλαος, Αγ. Μηνάς, αρτοποιός, 27
40. Τζομάκας Ανδρέας Παναγιώτης, Ρουμανία, υπάλληλος, 29
41. Τζομάκας Γεώργιος Νικόλαος, Αμερική, υπάλληλος, 33
42. Τζομάκας Αριστοτέλης Κων/νος, Αθήναι, αρτοποιός, 38
43. Τζομάκας Θεόδωρος Νικόλαος, Θεσσαλονίκη, αρτοποιός, 24
44. Φιλλιπιδής Πέτρος Τριαντάφυλλος, Αγ. Μηνάς, αρτοποιός, 77
45. Φιλλιπιδής Δημήτριος Ιωάννης, Αγ. Μηνάς, αγωγός, 51
46. Φιλλιπιδής Δημήτριος Πέτρος, Αγ. Μηνάς, βαρελοποιός, 45

πόλεως και της Θεσσαλίας συνδεόμενοι στενά στο εμπόριο με τους εν Βόλο, Λαρίση, Τρικάλων κ.λ.π. εξ Ηλιοχωρίου συμπατριώτας και συνδεδεμένοι όλοι τους με αδελρική αγάπη.

Ουδέποτε όμως δεν έπαψαν την αγάπη και την νοσταλγίαν προς την ιδιαίτεράν πατρίδα το Ηλιοχώριον (Ντομπρίνοβον). Πολύ ορθά γράφει στο σύγγραμμά του «Το Διπλό βιβλίο» ο συγγραφέας Δημήτριος Χατζής καθηγητής Πανεπιστημίου της Βουδαπέστης και μετέπειτα καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών, για την δραστηριότητα των Ντομπρίνοβιτών στο εμπόριο και για την αγάπη προς την γεννέτειράν των το Ντομπρίνοβον. Είναι δε υπερέφαντοι που κατόνται από μίαν Ξακουστή και πεπολιτισμένη των γραμμάτων περιοχή του Ζαγορίου, απ' όπου ανεδείχθησαν μεγάλοι ευεργέται του Έθνους (αδελφοί Ριζάρη) και μεγάλοι Διδάσκαλοι του Γένους (Μεθόδιος Ανδρακίτης, Νεόφυτος Δούκας κ.λ.π.).

Αξιοί παντός επαινούν που διατηρούν επακριβώς τα ήθη και έθιμα της πατρίδος των, συνδεδεμένοι αδελφικώς στον εκπαιδευτικό σύλλογο εν αγάπη και ομοιόφ.

Προκειμένοι με πατριωτική αγάπη και νοσταλγία, για την γεννέτειράν των και με το αμέριστο ενδιαφέρον των, ενίσχυσαν οικονομικώς το χωριό τους, για την εκτέλεση κοινοφελών έργων, που το χωριό αυτό κατεστράφη ολοσχερώς με πυροπόλεια από τους Γερμανούς την 18 Οκτωβρίου 1943.

Από τους πρωτεργάτας της φιλοπατρίας, διακρίνονται αρκετοί συμπατριώται, που συνέβαλλαν οικονομικώς για την αποκατάσταση εκ της τέφρας του χωριού των, με την εκτέλεση κοινοφελών έργων οι κάτωθι αναγραφόμενοι:

1) Αντώνιος Σιούσης (αλευροδιστήριανος): Ούτως διακρίνεται, με την αμέριστη και υπερβολική νοσταλγία, ενίσχυσε με σημαντικά χρηματικά ποσά ήτοι: α) Τον εκπαιδευτικό σύλλογο Ηλιοχωρίου, β) Την επισκευή και συντήρηση εξωκλησιών, γ) συνέδραμε στην εκτέλεση κοινοφελών έργων και δ) προέβει στη σημαντική χρηματική εισφορά των τετρακοσίων χιλιάδων (400.000) δραχμών για την επισκευή και αγιογράφηση του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου. Με την φιλοπατρίαν που τον εμπνέει, προσέβη στην ανέγερση εξαιρετικής οικίας, που είναι κόσμημα για το χωριό του, όπου και παραθερίζει καθ' όλο το διάστημα του καλοκαιριού μετά της οικογενείας του.

2) Αγγελική Χαραχούσου - Τσολάκη και του συζύγου αυτής Αθανασίου, που τους διακρίνει η φιλοπατρία και η νοσταλγία, προσέφε-

ραν σημαντικά χρηματικά ποσά στην ανέγερση του εξωκλησιού Αγίου Μηνά, στην επισκευή της εκκλησίας του Μοναστηρίου τα Τεχνήλια της Παναγίας (ιστορική ξύλας), για διάφορα κοινοφελή έργα και οικονομικές ενισχύσεις για τον εκπαιδευτικό σύλλογο.

3) Αξίζει κάθε έπαινο στους πολλούς εγκατεστημένους Ηλιοχωρίτες εν Φαρσάλσις, που όλοι τους ανάλογα με την οικονομική ενδεχόμενη προσέφεραν τον οδολόγους για την εκτέλεση χρησίων και κοινωφελών έργων στο χωριό τους.

Η ιδιαίτερα πατρίδα τους ευγνωμονεί για την πατριωτική αγάπη που τους διέπει και εύχεται στους νεωτέρους να ακολουθήσουν το παρόδειγμα των γενέων και των πατέρων και να είναι υπερέφαντοι που κατόνται από την Ξακουστήν περιοχή του Ζαγορίου, που είναι η Ελβετία της Ελλάδος.

Τα παραδείγματα των εν Φαρσάλσις Ηλιοχωριτών, ως ακολουθούν και οι άλλοι εγκατεστημένοι εν Βόλο, Λαρίση, Αθήναις, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Ιωαννίνους κ.λ.π. όπου η γήριμη φωνή της ιδιαίτερας των Πατρίδας, τους προσκαλεί για την εκτέλεση των πατριωτικών των καθηκόντων, έστω και για μια επίσκεψη στην Πατρίδα των πατούντων και προσπατούντων των. Καθήκον Ιερών.

Η Πατρίδα τους εύχεται κάθε ευημερία και πρόοδο.

Με πατριωτικά αισθήματα

Ο Συμπατριώτης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΟΤΑΤΗΣ
τέως Πρόεδρος Κοινότητας
Ηλιοχωρίου

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΒΑΡΩΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΞΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Ιωάννινα: Λόρδου Βύρωνος 2
Τηλ. (0651) 26.266 και 26.088

Υπεύθυνη Διακτεροποίησης
ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ
Τυπογραφείο: Γ. Δούδαλη
Ε. Αποστόλου
28 Οκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544

Τό ποσόν της ετήσιας
συνδρομής προοριέται

Αγαθοεργήματα επώνυμα, διαθήκες

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ο αειμνήστος Ιωάννης Λ. Λαμπριδής (Δεληγιάνης) αφήκει στις κορυφαίες και εφέχουσες προσωπικότητες των Σουδενών, στο ιδιαίτερο δε κεφάλαιο που θα συμπεριλάβει αυτούς δικαιοματικά θα καταχωρισθεί ο Λαμπριδής.

Όμως και σ' αυτές τις σελίδες του κεφαλαίου της αγαθοεργίας έχει τη θέση του ο Λαμπριδής. Ήταν από τους ευεργέτες που είχαν πρωτοτυπήσει στο θέμα της αγαθοεργίας. Τις δωρεές του έκανε όσο ζούσε, γιατί φοβόταν, όπως ανέφερε, μη ματαιωθούν οι διαθήσεις του μετά το θάνατό του. Πόσο δικιο είχε φάνηκε με τον Ιωάννη Λαμπριάδη, τη διαθήκη του και τους εκτελεστές αυτής.

Για τις δωρεές του καταχωρίζω αποσπάσματα απ' αυτές, όπως είναι δημοσιευμένες στο μικρό βιβλίο μου! ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ (Ηπειρωτική Μέλισσα) ΑΘΗΝΑΙ 1979 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ».

Ο Ι. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ, ΕΛΕΟΘΕΤΗΣ

Δωρεά στο Πανεπιστήμιο
Δερέα γενομένη εν έτει 1873 Αριθ. πρωτ. 3454
Προς την Σεβαστήν του Εθνικού της Ελλάδος
Πανεπιστημίου Πρυτανείαν
Σεβαστέ Πρύτανη,

Ο υποφαινόμενος Ιωάννης Λαμπριδής, Δαδάκτωρ της Ιατρικής του ημετέρου Πανεπιστημίου εξ 'Ανω Σουδενών του Ζαγορίου της Ηπείρου κ.τ.λ. χρέος μου απαραίτητον θεωρώ να συνεισφέρω και εγώ προς τον σκοπόν του ανωτάτου εκπαιδευτηρίου, ου ήδη προέσταθε, και φοβούμενος μη μετά τον θάνατόν μου δεν εκπληρωθώσι αι διαθήσεις μου, από σήμερον σπεύδω να παραδώσω εις χείρας της Σεβαστής μου Πρυτανείας μετά της αξιοτίμου Συγκλήτου, προς το παρόν τριάκοντα και δύο (32) εκ των ομολογιών του Εθνικού δανείου των 28.000.000 δραχμών, τετρακόσια δηλ. (άρθ. 400) εικοσόφραγκα επί τοις εξής όροις.

ε) Να λαμβάνη η του Πανεπιστημίου Διεύθυνση μετά τον θάνατόν πάντας τους τόκους εκ του προρρηθέντος ποσού προς διατήρησιν ενός υποτρόφου εκ των Ελλήνων πτωχών μαθητών της Ιατρικής Σχολής κ.λ.

... Εν Ιωαννίνους τη 2 Νοεμβρίου 1873

Δωρεά στη Ριζάρειο

ΔΩΡΕΑ

Ιωάννου Λαμπριδίου

ιατρού

1873 - 1874

Προς

το Σεβ. Δεκαμελές Συμβούλιον της Ριζαρείου Σχολής

Αξιότιμοι Κύριοι,

Ο υποφαινόμενος Ιωάννης Λαμπριδής, διδάκτωρ της Ιατρικής, ιατρός εν Ιωαννίνους, θρέμμα και εγώ της Σχολής, ην επ' ας κυβερνάτε, εξ 'Ανω Σουδενών του Ζαγορίου της Ηπείρου, καθήκον μου θεωρώ, να συνεισφέρω και εγώ τον οβολόν μου προς τον σκοπόν της Σχολής, και φοβούμενος μη μετά τον θάνατόν μου ματαιωθώσι αι διαθήσεις μου, από σήμερον σπεύδω να παραδώσω εις χείρας της Σεβαστής Επιτροπής, προς το παρόν δύο (32) εκ των ομολογιών του Εθνικού δανείου των 28.000.000, δηλαδή 400 εικοσόφραγκα επί τοις εξής όροις:

α) ..... β) ..... γ) ..... δ) ..... ε) ..... ζ) ..... η) ..... θ) ..... ι) ..... κ) ..... λ) ..... μ) ..... ν) ..... ξ) ..... ο) ..... π) ..... ρ) ..... σ) ..... τ) ..... υ) ..... φ) ..... χ) ..... ψ) ..... ω) ..... Ω) Να λαμβάνη το τριμε-

λές Συμβούλιον μετά τον θάνατόν μου πάντας τους τόκους εκ του ειρημένου ποσού μου και να ανατοκίζει τούτους προς σχηματισμόν επαρκούς κεφαλαίου, ίνα εκ των τόκων διατηρηται εις μαθητής υπότροφός μου ...

φ) Όταν το δεκαμελές Συμβούλιον της Ριζαρείου Σχολής νομίσει επαρκές το κεφάλαιον, όπερ θα προέλθη εκ των ήδη προσφερομένων τετρακοσίων εικοσοφράγκων και του ανατοκισμού αυτών μετά θάνατον τότε δια προκηρύξεως του προς τον Μητροπολίτην Ιωαννίνων, γυμνασιάρχην Ιωαννίνων και καθηγητάς των ιερών ει Ιωαννίνους μαθημάτων, θα ζητή κατά πενταετίαν και ένα ημέτερον υπότροφον καταγόμενον εξ 'Ανω Σουδενών του Ζαγορίου της Ηπείρου, πρωτιμωμένου του τυχόν εκ των εκ πατρός συγγενών μου (εκ του γένους Ιωάννου Δεληγιάνη) και εκλεγόμενον καθ' ους η διαθήκη του αειμνήστου Ριζάρη τύπους, δι' εγγυήσεως, ίνα μετά το τέλος των εν τη Σχολή μαθημάτων διδάξη εν Άνω Σουδενούς ή άλλω τινί της Ηπείρου χωρία και ιερωθή φθάς εις την νόμιμον προς τούτο ηλικίαν. . .

Τη 28η Οκτωβρίου 1873 Ιωάννινα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Και στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών και στη Ριζάρειο Σχολή στη στήλη των ευεργετών είναι γραμμένο με χρυσά γράμματα το όνομα του Λαμπριδίου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Ο Νικ. Χρ. Γεωργιάδης είναι ένας πολύ μεγάλος Σουδενιώτης. Γι' αυτό το πορτραίτο του θα σκιαγραφηθή στο κεφάλαιο των κορυφαίων και εφεχόντων Σουδενιωτών.

Συμπίπτει όμως να είναι και ευεργέτης του χωριού μου με τη διαθήκη του επέτυχε να συνδέσει τη Λαμπριάδεια Σχολή με τη Φιλεκαπαιδευτική Εταιρεία των Αθηνών με δεσμό πολύ στενό, ώστε να προσδοκάται η διασφάλιση της λειτουργίας της Σχολής εσαεί.

Είναι μια υπόθεση καθοριστική για το μέλλον της Σχολής Η Διαχειριστική Επιτροπή της Α.Ο.Σ. έπειτα από την αποδοχή της κληρονομιάς από το μέρος της Φιλεκαπαιδευτικής αντί να επωφεληθή από το πλέον ευτύχες γεγονός για την προκοπή και την απρόσκοπτη λειτουργία της Σχολής αδράνησε δυστυχώς αδιαφόρησε κατά τρόπον ανεπιτρέπτον και έφθασε σήμερα σε αδιέξοδο σχετικά με την δυνατότητα λειτουργία της Σχολής την ευθύνη γι' αυτήν την κατάσταση δεν φέρουν οι εκπροσωπούντες σήμερα τη Λαμπριάδεια Σχολή.

Αλλά ας ιδούμε καλύτερα τη διαθήκη του Νικ. Χ. Γεωργιάδη, τη συνέταξε στις 2 Νοεμβρίου 1952 στο σπίτι του στην Αθήνα, Θήρας 6, Γράφει και καθορίζει σ' αυτή.

«Πάσαν κινήτην και ακίνητην μου περιουσίαν καταλείπη εις την Φιλεκαπαιδευτικήν Εταιρείαν Αθηνών, εφόσον αναλάβη αυτή να διατηρήσιν εν πλήρει λειτουργία εν τη γενετέρη κοινότητι 'Ανω Σουδενών, 'Ανω Πεδινών' του Ζαγορίου Ηπείρου την Λαμπριάδειον οικοκυρικήν Σχολήν, χωρίς καμμίαν παρέκκλισιν επί του ιδρυτικού αυτής νόμου υπ' αριθ. 5885 του 1933 και του δια Διατάγματος της 16 Μαρτίου 1934 εγκριθέντος Κανονισμού λειτουργίας αυτής, Σχολής αποσκοπούσης και κατά την διαθήκην του αειμνήστου ευεργέτου Ιωάννου Λαμπριάδου και κατά τον ως άνω κανονισμόν εις την οικονομικήν ενίσχυσιν και βελτίωσιν της ζωής του πληθυσμού του Ζαγορίου και διατήρησιν κατά συνέπειαν αυτού εις ανεκτά επίπεδα ζωής εν τη πολλαπλώς δοκιμασθείσα κατά την τελευ-

ταίαν πολυπαθεί εκείνη άλλοτε πανευτυχέ επαρχία Ζαγορίου.

Στη συνέχεια της διαθήκης αναφέρεται ο Γεωργιάδης σε λεπτομέρειες που δεν είναι απαραίτητως να καταχωρισθούν σ' αυτό το κείμενο.

Η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία αποδέχτηκε την κληρονομία το ιστορικό έγγραφο αποδοχής είναι το ακόλουθο:

Αριθ. Πρωτ. 574)106)20 - 4 - 1967

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Προς τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ιωαννίνων Κύριον Σεραφείμ

Σεβασμιώτατε,

Εις απάντησιν της υπ' αριθ. 999 της 12ης υπερμεσούντος μηνός υμετέρας επιστολής, αφορώσης εις την διαθήκην του αιμνήστου Νικολάου Γεωργιάδου, δι' ης εγκατέστησε γενικόν κληρονόμον τους την Φιλεκπαιδευτικήν Εταιρείαν υπό τον όρον της διατηρήσεως εν πλήρει λειτουργία της Λαμπριαδείου Οικοκυρικής Σχολής της κοινότητος 'Ανω Πεδινών ('Ανω Σουδενών) του Ζαγορίου της Ηπείρου, έχομεν την τιμήν να γνωρίσωμεν υμίν, ότι η Εταιρεία απεδέξατο την κληρονομίαν και αναλαμβάνει να διατηρήσῃ εν πλήρει λειτουργία την ανωτέρω Λαμπριαδείου Οικοκυρικήν Σχολήν εν τη κοινότητι 'Ανω Πεδινών, κατά τα εν τη διαθήκῃ του αιμνήστου διαθέτου οριζόμενα.

Μετά σεβασμού

ο πρόεδρος

Κουρμούλης

Την αποδοχή της κληρονομίας και του όρου της διατηρήσεως εν πλήρει λειτουργία της Λαμπριαδείου Σχολής έγινε, όταν πρόεδρος της Φιλεκπαιδευτικής ήταν ο αιμνήστος Παν. Πουλίτσας, π. πρόεδρος του Συμβουλίου.

Δεν πέρασε ωστόσο πολύς χρόνος—στο μεταξύ απεβίωσε και ο Πουλίτσας, και οι ιθύνοντες στη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία μετέγινωσαν, και επεχείρησαν την ανάκληση της αποδοχής, κάτι που ήταν αδύνατο.

Το Υπουργείο Οικονομικών είναι κατηγορηματικό με το υπ' αριθ. 10143)812)18 - 4 - 1970 έγγραφό του απαντώντας στη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία. Αλλά ως παραθέσουμε απόσπασμα του ιστορικού εγγράφου.

«Εις απάντησιν του υπ' αριθ. 1107)217)3.4.70 υμετέρου εγγράφου ανακοινούμεν υμίν τα εξής:

Εφόσον η υπό υπερθεν διαθέτου αφορισθείσα υμίν κληρονομία κατελείφθη, χωρίς να προσδιορίζεται η εκτέλεσις ειδικωτέρου κοινωφελούς τινος σκοπού, θεωρείται ως αφεθείσα προς εξυπηρέτησιν των σκοπών, ους επιδιώκει κατά τον προορισμόν η εγκατασταθείσα καθολική κληρονόμος υμετέρα Εταιρεία (Α.Ν. 2039)39 άρθρον 96 δ2).

Εφόσον δε η κληρονομική περιουσία περιήλθε ήδη υμίν, μη υφισταμένου θέματος περαιτέρω εκκαθαρίσεως και δεδομένου ότι απεδέχθηκε ταύτην υπό το υφ' ο κατελείφθη θάρος, ήτοι της διατηρήσεως της Λαμπριαδείου Σχολής, χωρίς δια της συστατικής πράξεως να προκαθορίζεται το εκάστοτε προς τούτο απαιτούμενον ποσόν, ανακοινούμεν υμίν, ότι τα επί της οδοῦ θήρας 6 τρία κληρονομιαία διαμερίσματα και παν ἄλλο περιουσιακόν στοιχείον δύνασθε να εκμισθώσετε, εκποιήσετε ή ἄλλως πως διαθέσετε, καθ' ὃν χρόνον και τρόπον το Δ) κόν Συμβούλιον ήθελε αποφασίσει, μη απαιτουμένης ημετέρας εγκρίσεως (Α.Ν. 2039)39 άρθρ. 96, δ2 και 97 δ1.

Υπογραφή

Ακολούθησαν χρόνια αποχής από κάθε ενέργεια της Διαχειριστικής Επιτροπής της Λαμπριαδείου Σχολής. Ξεχάστηκε σχεδόν η ωραιότερη κληρονομία του Γεωργιάδη, που ήταν η ασφαλιστική δικλείδα για να εξασφαλισθῇ η απρόσκοπτη λειτουργία της Σχολής. Η συνταύτισή της δηλ. με την πορεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας Αθηνών. Οι υπεύθυνοι; Και αν τους βρήσκαμε και αν τους αναφέραμε ποιά θα ήταν η πρα-

κτική ωφέλεια; Κόλλιο ωστόσο αργά παρά ποτέ.

Γα καταχωνιασμένα χαρτιά βρήκαμε. Βάλαμε σε εντύπωση την υπόθεση και αναθέσαμε στο λαμπρό συντοπίτη μας διαπρεπή δικηγόρο κ. Αθαν. Λιούμα και ήδη αφού πήγαμε στο αρμόδιο δικαστήριο, ευτυχήσαμε—η Σχολή—να έχουμε την υπ' αριθ. 5367)1986 απόφαση του εφετείου Αθηνών—Τμ.μα 1ον—η οποία καταλήγει.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Δικάζων αντιμωλία των διαδίκων

Διατάσσει την εκδίκασιν της υποθέσεως ταύτης κατά τα τακτικὴν διαδικασίαν.

Δεχόμενον την αγωγήν.

Αναγνωρίζει ότι η εναγόμενη—Φιλ. Εταιρεία—τυγχάνει μόνη εκ διαθήκης κληρονόμος του εν Αθήναις, κατά την 13-2 - 1967 αποβιώσαντος Νικολάου Χ. Γεωργιάδου, υπέχου την υποχρέωσιν εκ της διαθήκης ταύτης, όπως διατηρή εν πλ.ρει λειτουργία, την ενάγουσαν, εις 'Ανω Σουδενά (Πεδινά του Ζαγορίου Ηπείρου) εδρεύουσας Λαμπριαδείου Οικοκυρικήν Σχολήν κ.λπ.

Ο Πρόεδρος

Παπαϊνικολόπουλος

Εδώ τελειώνει ο Νικόλαος Γεωργιάδης, ο οποίος με τη διαθήκη του έκανε απροσμέτρητο καλό στο χωριό του. Η κοινοτική Αρχή με πάνδημο μνημόσυνο ελπίζουμε ότι θα τιμήσῃ το Νικ. Χ. Γεωργιάδη.

ΣΠΥΡΟΣ Λ. ΔΟΥΒΛΗΣ

Ο Σπ. Δούβλης είναι ο τελευταίος αξιομνημόνευτος εγγενης των Σουδενών. Γεννήθηκε στα Σουδενά γύρω στα 1880. Αφού έμαθε τα πρώτα γράμματα στο χωριό από νέος ταξιδεύτηκε στην Αμερική. Νυμφεύθηκε την μακαρίτισσα Αριάδη, θυγατέρα του Γούλα Παπά. Στην Αμερική έμειναν πολλά χρόνια. Κάποιο καιρό γύρισαν στο χωριό με κάποια καλή κατάσταση. Το μεγάλο δυστύχημα ήταν ότι χάθηκε η Αριάδη, για την οποία έλεγαν ότι αυτή είχε θογήσει πολύ το σύζυγό της για να μαζέψουν μερικές χιλιάδες δολάρια. Ο μακαρίτης Σπύρος Δούβλης νυμφεύθηκε για δεύτερη φορά τη Λουκρητία Καρπούζη από το Τσερβάρ. Εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα. Εκεί αγόρασαν κάποιο ακίνητο σημαντικής αξίας στη Βάθη. Εκεί καλοκαίρι, παραθέριζαν στο χωριό τους, τα Πάνω - Σουδενά. Τα χρόνια περνούσαν. Το ζευγάρι γερνούσε. Και κάποτε ο Σπύρος Δούβλης, γέρος πια, πέθανε. Από πολύν καιρό ωστόσο, όπως μαθεύτηκε, είχε φτιάσει τη διαθήκη του. Δεν ξεχνούσε με το περιεχόμενό της το χωριό του. Κάποτε λίγο προτού να πεθάνη ανακοίνωσε το περιεχόμενο της διαθήκης που την είχε φτιάσει μπροστά από 25 γείτονες, όπως έλεγε, στο επιμελούμενο του κείμενο. Του εισάκουσαν ότι αυτά που έγραφε στη διαθήκη του μπορούσαν να τροποποιηθούν προς το καλύτερο και το πιο εξυτηρητικό για το χωριό.

Απάντησε ότι θα τα ξανακοινοποιούσαμε στα Σουδενά γιατί ο διάλογος γίνονταν στην Αθήνα. Στο μεταξύ τον θάνατο ο θάνατος και η διαθήκη του έμεινε, όπως την είχε φτιάσει αρχικά.

Ας ιδούμε τώρα τη διαθήκη είναι ιδιόχειρη και φησίζει στις 10 Ο)βρίου 1949, ημέρα Δευτέρα,

Με τη διαθήκη φρόντισε να εξασφαλίσει τη σύζυγό του Λουκρητία για όσο καιρό θα ζούσε έπειτα γράφει ο μακαρίτης στη διαθήκη του.

«Μετά τον θάνατον της συζύγου μου εις την κοινότητα 'Ανω - Σουδενών θα περιέλθῃ και η επικαρπία απάσης της περιουσίας μου κινητής και ακινήτου πλην ως εν 'Ανω Σουδενόις οικίας μου, ην η σύζυγός μου δύναται να διαθέσῃ κατ' ὃν βούλεται τρόπον.

Εκ των καθαρών προσόδων της περιουσίας μου το 1)8 ορίζω να παρακρατῇται δι' επισκευάς και συντήρησιν και θελώντων των ακινήτων ή δι' αγοράν νέων τοιούτων.

Έτερα 3)8 να διατίθενται δια την κατ' έτος προίκειν μιας απόρου νεανίδος κατά την κρίσιν του Κοινοτικού Συμβουλίου της κοινότητος και κατά την εξής σειράν: Θα προτιμᾶται η ορφανή πατρός και μητρός, της ορφανής μόνον μητρός και απόρου οικογενείας. Μη υπάρχουσας δε ορφανής θα προικίζεται μία τελείως άπορος νεάνις έχουσα τους γονείς της εκ των μόνιμω διαμενουσών εις τα 'Ανω - Σουδενά ο δε γάμος γενήσεται εις το χωρίον την ημέραν του Αποστόλου Θωμά ή του Σταυρού, όταν θα τελούνται αι κατωτέρω οριζόμεναι πανηγύρεις. Το έτερον 1)8 θα διατίθεται δια την ανέγερσιν και συντήρησιν του τάφου μου και της συζύγου μου, καθόσον επιθυμώ αμφοτέροι να ενταφιασθώσι εις το χωρίον μου υπό την εποπτεία και φροντίδα των εκτελεστών της παρούσης διαθήκης μου . . . . . κατά τας Κυριακάς και εορτάς και κοινοβίλιον επί του τάφου μας. Επίσης ορίζω όπως μέρος του ποσού τούτου διατίθεται και δια την τέλεσιν μνημοσύνου μου και της συζύγου μου επί των τάφων μας κατά την ημέραν του Αγίου Σπυρίδωνος εκάστου έτους. Ορίζω δε όπως εάν δύσκολος η μεταφορά της σορού μας εις τα 'Ανω - Σουδενά μετά την εκταφήν οι εκτελεστάι της παρούσης διαθήκης μας, μεταφέρουν τα οστά μας και τα ενταφιάσουν εις κοινόν τάφον εις το νεκροταφείον 'Ανω - Σουδενών. Το έτερον μετά την αφάρσιν των κατωτέρω κληροδοτημάτων μου 1)8 εκ των καθαρών εισοδημάτων της ακινήτου περιουσίας μου ορίζω όπως διατίθεται δια τον κατωτέρω σκοπόν και δια τον εξής τρόπον: Του Αποστόλου Θωμά και την 14ην Σεπτεμβρίου, ημέραν της υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, ήτοι τας δύο ωραιότερας εποχάς του έτους να γίνονται διασκεδάσεις ολοκληρώσεως της κοινότητος μετ' οργάνων εγχωρίων δαπάναις μου, τας οποίας θα ενεργούν οι εκτελεστάι ως κρίνουν καλλίτερον. Η επιθυμία μου αυτή έχει τον εξής σκοπόν. Να δημιουργηθούν δύο σταθμοί χαράς και ευτυχίας των κατοίκων της Κοινότητος και να θυμίζουν σε όσους ταξιδεύουν, ωραίαις ημέραις του χωριού και να τους θερμαίνουν το αίσθημα της Παλιννοσισσεως και της αγάπης για τον τόπο που πρώτο είδαν το φως της ζωής. Μετά τον θάνατον της συζύγου μου κληροδοτώ προσωπικώς υπέρ των ανεψιών Φρίξου Αλεξιάδου και 'Ελλης Καρανάσου τα έτερα 2)8 του εις εκάτερον εκ των καθαρών εισοδημάτων της ακινήτου περιουσίας μου.

Οπερ ούτοι θα λαμβάνουν μέχρι του θανάτου αυτών.

Ορίζω εκτελεστάς της διαθήκης μου Επιτροπήν αποτελούμένην εκ του εκάστοτε προέδρου της κοινότητος 'Ανω - Σουδενών, του εκάστοτε ιερέως της αυτής κοινότητος και εν υπάρξει πλειόνων του ενός του πρεσβυτέρου τοιούτου και του διδασκάλου της αυτής κοινότητος και εν υπάρξει πλειόνων του ενός του αρχαιότερου κατά διαρισμόν, τους οποίους και παρακαλώ όπως προθούν εις την εκτέλεσιν των δια της παρούσης μου τελευταίας επιθυμιών μου.

Επόπτην επί των εκτελεστών ορίζω τον εκάστοτε Μητροπολίτην Ιωαννίνων ως και πάντα έχοντα έννομον συμφέρον. Την παρούσαν διαθήκην μου έγγραφα ιδιοχείρως κ.λπ.

υπογραφή

Όπως και για τη διαθήκη του Λαμπριάδη αναφέραμε που ήταν ιδιόχειρη έτσι και γι' αυτήν θα παρατηρήσουμε ότι ο διαθέτης με τα γράμματα που έμαθε στα Σουδενά είχε κατάρτιση αξιοζήλευτη. Ήξερε και να γράφει και να διατυπώνη σωστά τη σκέψη του. Για το περιεχόμενο και τις διατάξεις της διαθήκης του πρέπει να πούμε, εφόσον αναμφισβήτητα αγαπούσε τα Σουδενά και κάποιο καλό ήθελε, ότι ήταν ανεδαφικές και δεν είχαν καμιά μ' αυτό που λέμε κοινή ωφέλεια και κοινωφελείς σκοπούς. Τα 2)8 που ήταν για τις επισκευές του ακινήτου και τη φροντίδα για τον τάφο του ήταν άνωφε-

λες και ό,τι περίσσευε από τα 2)8 πήγαινε στο αποθεματικό του κληροδοτήματος, ήτοι στον καταποτήρα της Εθνικής Τράπεζας. Και το 1)8 για το γλέντι στην εποχή μας δεν έχει δυστυχώς σκοπιμότητα.

Σχετικά με τα 3)8 τα προοριζόμενα για προίκες Σουδενωτισσών. Από την αρχή έγινε παρερμηνεία και το ποσό των 3)8 που είναι σημαντικό διατίθεται χωρίς να ανταποκρίνεται στο αληθινό νόμο της διατάξεως της διαθήκης. Αλλά και εάν καμιά χρονιά δεν γινόταν κανένας γάμος Σουδενιώτισσας και τότε η κυριώτερη διάταξη με τα 3)8 των εισοδημάτων του κληροδοτήματος ήταν δυσερμηνευτή και ωφέλεια καμιά δεν εξασφαλιζονταν για το χωριό.

Έτσι είχαν τα πράγματα, όταν με δική μας πρωτοβουλία συναβόμαμε σύμφωνα με τον νεοψηφισμένο νόμο 455)1976 να πάμε στο αρμόδιο δικαστήριο και να τροποποιήσουμε τις διατάξεις της διαθήκης εκεί που χωρούσε κάτι τέτοιο. Επιτύχαμε την έκδοση της υπ' αριθ. 3701)1978 αποφάσεως του αδομοδίου Εφετείου Αθηνών.

Με την απόφαση του Δικαστηρίου αποφάνθηκε

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Δέχεται την υπό κρίσιν αίτησιν.

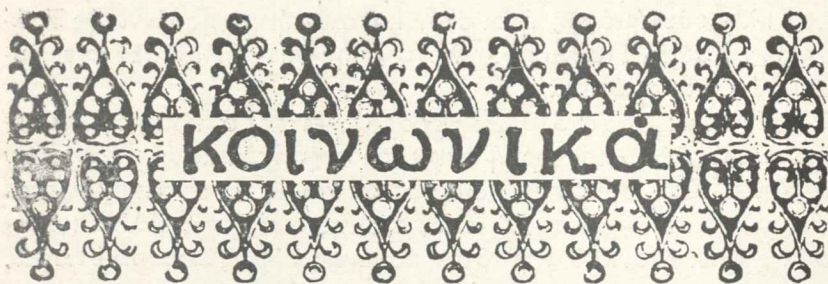
Αποφαίνεται ότι η θέλησις του διαθέτου Σπυρ. Δούβλη επί των ως άνω διατάξεων της από 10.10.1949 ιδιογράφου διαθήκης του, δι' ης κατελείφθη περιουσία υπέρ κοινωφελούς σκοπού είναι 1) ότι τα δι' οιονδήποτε λόγον μη διατιθεμένα ή εισαπομείναντα κατ' έτος μετά την εκπλήρωσιν των κατωτέρω σκοπών χρηματικά ποσά εκ των 3)8 των εσόδων του κληροδοτήματος αυτού των καταλειφθέντων α) δια την συντήρησιν και επισκευήν της ακινήτου περιουσίας του (1)8 κατ' έτος), β) δια την συντήρησιν του τάφου αυτού και της συζύγου του και την τέλεσιν ετησίων μνημοσύνων των (1)8 κατ' έτος) και γ) δια την οργάνωσιν δύο ομαδικών ψυχαγωγικών εκδηλώσεων κατ' έτος εν τη γενετείρα του (1)8 κατ' έτος), διατίθενται υπέρ κοινωφελών και άλλων έργων εν τη κοινότητι 'Ανω Πεδινών Ιωαννίνων, 2) ότι τα εις τους ανεψιούς του Φρίξου Αλεξιάδου και 'Ελλην Καρανάσου καταλειφθέντα 2)8 της επικαρπίας της ακινήτου περιουσίας του, περιέρχόμενα μετά τον θάνατον αυτού εις την ως άνω κοινότητα διατίθενται υπέρ κοινωφελών σκοπών και άλλων έργων της κοινότητος ταύτης 3) ότι τα δια την κατ' έτος προίκειν μιας ορφανής ή απόρου κορασίδος της κοινότητος ταύτης, καταλειφθέντα 3)8 των εσόδων της αυτής περιουσίας του, διατίθενται υπέρ κοινωφελών και άλλων έργων της κοινότητος 'Ανω - Πεδινών Ιωαννίνων, εάν επί εν οιονδήποτε, έτος λόγω μη τελέσεως γάμου υπό κορασίδος ορφανής ή απόρου κατ' έτος τούτο, ήθελον παραμείνει τα ποσά ταύτα των εσόδων αδιάθετα, 4) ότι εις περίπτωσιν καθ' ην εντός του αυτού έτους ήθελον τελεσθῇ γάμοι υπό πλειόνων της μιας κορασίδων κατοίκων της κοινότητος 'Ανω - Πεδινών εξ ίσου ορφανών ή απόρων, τα εκ 3)8 ετήσια έσοδα της ως εἰρηται περιουσίας του, διατίθενται κατ' ισομερίαν εις ταύτας λόγω προίκας κατ' 5) ότι η δια του 1)8 οργάνωσις δύο ομαδικών εκδηλώσεων εν τη γενετείρα αυτού κατ' έκαστον έτος, δεν είναι υποχρεωτική, αλλ' αρκεί η τέλεσις και της μιας εκ τούτων κατά την κρίσιν της επιτροπής του Ιδρύματος.

Το επίτευγμα ήταν ιστορικής σημασίας, εάν έχῃ υπ' όψη του καί τις τα κοινοτικά έσοδα από άλλες πηγές είναι ασήμαντα.

Και κάτι άλλο πρέπει να λεχθῇ.

Ευεργέτες με διαθήκες και διατάξεις ξεπερασμένες υπάρχουν πολλοί. Όσο ξέρουμε εμείς, μολονότι πέρασαν 8 χρόνια από την απόφαση αυτή του εφετείου Αθηνών, πούθενά εκτελεστές διαθηκών δεν εκίνησαν του νόμου 455)1976 για τη μεταβολή σκοπών.

ΓΑΜΟΙ

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Στον Ιερό Ναό του Αγίου Σώζοντα Κουκλεσίου Ιωαννίνων έγινε ο γάμος της Αρετούλας Κατσιούπη μετά του Κωνσταντίνου Αναστασίου τους ευχόμεθα να ζήσουν.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ:

Στο Αρχιμανδρείο Γιαννίνων έγινε η στέψη του Ασπραγγελιώτη δασκάλου Χάρη Μπονόβα και της σεμνής νοικοκυρούλας Γιώτας Ευσταθοπούλου. Για το παρυσμένο ζευγάρι θερμότερες ευχές.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Στον Ιερό Ναό Αγ. Γεωργίου (πλατεία Πάργης) έγινε η βάπτισμα της χαριτωμένης καρούλας του Γεωργίου και της Αριστούλας Μπήκα (εγγονή του Τέλη Γκολογκάνη) Ανάδοχος ο Αθανάσιος Ζιαμπήρης που της χάρισε το όνομα ΘΑΛΕΙΑ. Ευχόμεθα να τους ζήσει.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΒΙΤΣΑ: — Η Άννα Βασδέκη και ο Νίκος Μάντζωβς έγιναν γονείς χαριτωμένου κοριτσιού.

— Ο Θανάσης και η Σούλα Βασδέκη έγιναν γονείς χαριτωμένου κοριτσιού.

— Ο Σπύρος Καραγιάννης και η Ελένη Τσουμάνη έγιναν γονείς χαριτωμένου αγοριού.

— Η Ελένη Καρέτση και ο Γιάννης Σπυρίκος έγιναν γονείς χαριτωμένου κοριτσιού.

Να τους ζήσουν.

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΙΤΣΑΣ

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

ΒΙΤΣΑ: Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας συγχαίρει τους νέους από τη Βίτσα που πέτυχαν στις Πανελλαδικές Εξετάσεις σε Ανώτατα και Ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας και τους εύχεται καλή πρόοδο. Οι επιτυχόντες είναι:

1) Μπάγκας Χριστόφορος του Δημητρίου Δομικών έργων Ηρακλείου.

2) Παπαχρήστου Κατερίνα του Αλεξάνδρου Φυσικό Αθηνών.

3) Ρούντας Γιάννης του Κλεάνθη. Επίσης συγχαίρει: την Λαδιά Ελένη του Αχιλλέα που πήρε το πτυχίο Νηπιαγωγών Χανίων Κρήτης.

και τον Μπάγκα Βαγγέλη του Δημητρίου που πήρε το πτυχίο Θεολογίας Αθηνών και του εύχεται καλή θητεία στο στρατό.

ΕΚΠ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΒΙΤΣΑΣ

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Κηδεύτηκαν στους Ασπραγγέλους οι καλότερες συγχωριάνες μας Βασιλική Ντάγκα και Ελεονώρα Παπανικολάου 79 και 78 ετών, αντίστοιχα, αφήνοντας πίσω τους προκομμένους απογόνους. Ελαφρό το χρώμα τους.

Τους συγγενείς τους συλλυπούμεθα εγκάρδια.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ:

Τάφηκε στην Αθήνα ο 75ετής Δοβριανίτης Γιώργος Λεκούδης.

Ήμερος άνθρωπος, άριστος οικογενειάρχης και πατέρας επιστημόνων υψηλής στάθμης. Τους συγγενείς του συλλυπούμεθα θερμά.

ΚΑΛΩΤΑ: Το μήνα τούτο χάθηκε απ' το χωριό μας ο σεβάσμιος πρεσβύτες Κώστας Ι. Κατσιούρας κι έκλεισεν η τελευταία σελίδα της ιστορίας της Καλωτίας μας. Ο μαύρος πόλεμος τον επότισε πολλά φαρμάκια με πικρούς θανάτους. Σαν τίμιος αγωνιστής πάλαψε με ανωτερότητα και αξιάδα και ανάδειξε καμωμένη οικογένεια με γιουούς κι εγγόνια που του χάριζαν χαρές ακι περηφάνεια.

Ο Θεός ας χαρίσει την ευχή και ευλογία που άφησε στη γυναίκα του και στα παιδιά του.

Εμείς όλοι θα τον έχουμε ολοζώντανο στη μνήμη μας και στην καρδιά μας. Αιωνία θάνατι η μνήμη του!

Δ.Σ.

ΔΙΠΟΤΑΜΟ: Σε τροχαίο ατύχημα έχασε τη ζωή του ο Διποταμίτης Παναγιώτης Πασχάλης το Σάββατο 29 Νοεμβρίου 1986. Από μικρός στερήθηκε πολλά, και πάλεψε για να μπορέσει να δει καλύτερες μέρες. Και όταν πλέον είχε φτάσει σε κατάσταση που θα μπορούσε πλέον να χαρεί αυτά που

πρόσφερε στον ιδρώτα του ο χάρος του σπέρσε τη ζωή λες και ήθελε να τον ελευθερώσει.

Εργαζόταν και πάντα πρόθυμος υπήρξε στη ζωή του. Φρόντισε και ασχολήθηκε όλα του τα παιδιά όσο καλύτερα μπορούσε για να τα βλέπει και να τερματίζει. Όμως ο χάρος δεν τον άφησε δεν του έδωσε αυτή τη χαρά στερώντας του τη ζωή όσο πιο άδοξα μπορούσε.

Η κηδεία που έγινε στις 30 Νοεμβρίου στο χωριό του το Διπόταμο.

Ας είναι ελαφρύ το χρώμα που τον σκέπασε. Αιωνία του η μνήμη ας είναι.

Τα τέκνα και τους συγγενείς του συλλυπούμεθα θερμά.

ΚΥΡΙΑΖΗΣ Ζ.

ΔΙΛΟΦΟ: Πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε στο Διλόφο στις 14 Νοεμβρίου ε.ε. η Ζαγορίσια δέσποινα Γεωργία Τριανταφυλλίδη, μητέρα του γιατρού Γιώργου Τριανταφυλλίδη. Ο εξωραϊστικός Σύλλογος Διλόφου, συλλυπείται εγκάρδια τους δικούς της και καταθέτει αντί στεφάνου το ποσό των 5.000 δρχ. υπέρ του Ιερού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Διλόφου.

Επίσης η κ. Θάλασα Μιχαηλίδη κατέθεσε το ποσό των 10.000 δρχ. υπέρ του Ιερού Ναού στη μνήμη της Γεωργίας Τριανταφυλλίδης συλλυπούμενη θερμά τους οικείους της.

B.B.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

Ο Γκ. και η Λιλί Βαντόλα πρόσφεραν στο Σύλλογό μας 16 αθλητικές σφαίρες για την ομάδα μας, στη μνήμη του αδελφού τους Γιώργου Ντάγκα με τη συμπλήρωση ενός χρόνου από το θάνατό του.

Το Δ.Σ. αν και δε βρίσκει λόγια να καταλύσει τον πόνο τους, τους ευχαριστεί κι εύχεται νάναι ελαφρύ το χρώμα των Γιαννίνων που σκέπασε το συμπαθητικό νεο από το χωριό μας.

Ο Τάκης Μπάγκας χάρισε στο Σύλλογό μας έναν στερεοφωνικό ενισχυτή, στη μνήμη των Ασπραγγελιωτών αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης. Οφείλουμε και μέσα απ' «το Ζαγόρι μας» να ευχαριστήσουμε το φίλο μας Τάκη και για τη συγκεκριμένη του ενέργεια αλλά και για τις τόσες υπηρεσίες που του κατέστη επανάληψη έχει προσφέρει στο Σύλλογο και Κοινότητα.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου Ασπραγγέλων

ΔΩΡΕΕΣ

ΔΟΛΙΑΝΗ: Στη μνήμη Λευκοθέας Σπυροπούλου προσέφεραν για την ανέγερση του Ιερού Ναού Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού Καστανώνα:

• Ο κ. και η κ. Ξενοφώντος Μανθούλας από τη Δόλιανη 3.000 δρχ.

• Ο κ. Κωνσταντίνος Τισσανάκης και η κ. Βασιλική Τισσανάκη από τη Δόλιανη

3.000 δραχμές
Μουζάς Αθανάσιος
2.000 δραχμές
Βλαχοπούλου - Κουμπή Κλεονίκη
Σακελλαρίου Ι. Ιουλία
1.500 δραχμές
Σουρανάκη - Λιόγκα Εριέτα
1.000 δραχμές
Βογός Απόστολος
Καρπούζης Πρ. Μενέλαος
Κομπάρος Φωκίων
Μανθόπαμος Ξενοφών
Νικολαΐδης Φίλιππος
Παλιάτσος Αθανάσιος

νη 3.000 δρχ.
Στη μνήμη του Γεωργίου Τισσανάκη η αδελφή του Βασιλική Τισσανάκη διέθεσε 5.000 δρχ. για τη συντήρηση της Εκκλησίας Αγίων Αποστόλων Παλασχωρίου Δόλιανης.

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Στα τελευταία φύλλα της εφημερίδας «Φωτιστ. Νέα» είδαμε γραμμένα τα εξής: «Αριστεύσασα σε όλα τα χρόνια της φοίτησής της και με αδιάκοπες υποτροφίες, πήρε προ ολίγων ημερών με ΑΡΙΣΤΑ το πτυχίο από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας η Γλυκερία Δεματάκη, πρωτότοκη θυγατέρα του Δικηγόρου και πολιτευτή Αθήνας κ. Ιωάννη Δεματάκη από τη Μακρύνιο Ζαγορίου.

Η νέα πτυχιούχος θα συνεχίσει μεταπτυχιακές σπουδές με υποτροφία στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης».

Τόσο την οικογένεια κ. Δεματάκη όσο και τη νέα Ζαγορίσια επιστήμονα συγχαίρομε θερμότερα.

Οικογένεια Κώστα Π. Λαζαρίδη

ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Ακόμα ένας Εκπαιδευτικός προστέθηκε στο χωριό μας.

Η Βικτωρία Ζούκη πήρε το πτυχίο της απ' την Ακαδημία. Της ευχόμεστε καλή σταδιοδρομία και επιτυχία στο έργο της.

Τα ξαδέρφια της
Οικογ. Ανδρέα Τόλογλου
Οδυσσέας Τόλογλου.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Για την εξυπηρέτηση των αναγνωστών μας στέλνουμε έντυπες επιταγές, όσοι είναι τακτοποιημένοι παρακαλούμε να μην μας παρεξήγησουν.